

**Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2013

Dana Uhrová

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství

Dana Uhrová

**Představy dětí předškolního věku o
národní a kulturní identitě**
**Visions of pre-school children to national
and cultural identity**

Bakalářská práce
Vychovatelství
Kombinované studium
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Tomáš Mikeska

2013

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství

Katedra: ÚPRPŠ

Akademický rok vypsání: 2011-2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Ředitelka ÚPRPŠ Vám ve smyslu nařízení vlády České republiky č. 111/1998 Sb. o státních závěrečných a státních rigorózních zkouškách, určuje tuto bakalářskou práci:

Název práce: Představy dětí předškolního věku o národní a kulturní identitě

Název práce v anglickém jazyce: Visions of pre-school children to national and cultural identity

Klíčová slova: národní identita, kulturní identita, tradice, dějiny, prostředí

Klíčová slova v anglickém jazyce: national identity, cultural identity, tradition, history, environment

Řešitel: Dana Uhrová, roz. Horňáková dat.nar. 16. 12. 1963
(titul, jméno, příjmení, rodné příjmení)
Pavlišovská 2294/10, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice
(adresa bydliště)

Jazyk práce: čeština
Typ práce: bakalářská
Obor práce: Vychovatelství ÚPRPŠ

Zásady pro vypracování:

Studentka prostuduje doporučenou literaturu, zpracuje teoretické poznatky a zformuluje klíčové pojmy, které vychází ze zadaného tématu. Zmapuje představy dětí o kulturní a národní identitě na základě jejich vlastních prožitků, jakým způsobem jsou jejich představy a následná zkušenost ovlivněné rodinou, společností, okolím, náboženstvím. Nastíní, jakou formou může mateřská škola kladně rozvíjet jak národní identitu, tak multikulturní výchovu, zapracování do školního vzdělávacího programu.

Součástí práce je výzkum na zjištění spoluúčasti dětí a jejich rodin na životě v místě kde žijí, do jaké míry se rodiny, které si nesou jiné tradice související s jejich odlišnou národností a kulturou zařadí do života společnosti - zda dochází k multikulturní výchově - vzájemnému obohacování rozdílných kultur.

Předběžná náplň práce: Zjistit vliv okolí na utváření představ jedince (dějiny, tradice, multikulturní identita, náboženství, vliv přírodního, společenského a historického prostředí)

Předběžná náplň práce v anglickém jazyce: Discovering the influence of surroundings to human forming (history, traditions, multi-cultural identity, religion, natural, social and historical surroundings)

Rozsah prací: 40 str.

Rozsah příloh: 5 – 10 str.

Seznam odborné literatury: Historické prameny a Kronika Horních Počernic
Nakonečný – Sociální psychologie
Vlachová K., Řeháková – Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě
Pospíšil L. – Kultura. In: Český lid
Patočka – Co jsou Češi?
Třeštík – Myslet dějiny
Morvayová P., Moree D. – Od multikulturní výchovy k vhledu
Hroch M. – Pohledy na národ a nacionalismus
Říčan P. – Psychologie náboženství
Prudký – Přináležitost k národu, vztahy k jiným národnostem a cizincům v České republice

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Tomáš Mikeska, 774 840 575**
(titul, jméno, příjmení, kontaktní spojení, podpis)

Konzultanti:
(titul, jméno, příjmení, kontaktní spojení)

Datum zadání bakalářské práce: 16. březen 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2013

V Praze dne 24.3.2012

ředitelka UPRPŠ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Multikulturní výchova dětí v mateřské škole“ vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce Mgr. Tomáše Mikesky samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Tomáši Mikeskovi za jeho ochotu, čas, konzultace, připomínky a cenné rady, které mi v průběhu bakalářské práce poskytl. Dále bych chtěla poděkovat vedení MŠ Chodovická 1900, Praha 9 a učitelkám této školky z předškolní a křesťanské třídy, že mi umožnili pracovat s dětmi a provést výzkum k vypracování mé bakalářské práce.

.....
Podpis

Název:

Představy dětí předškolního věku o národní a kulturní identitě

Autor:

Dana Uhrová

Katedra:

Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství (41-UPRPS)

Vedoucí práce:

Mgr. Tomáš Mikeska

Abstrakt:

Předkládaná bakalářská práce se zabývá představami dětí předškolního věku o národní a kulturní identitě. V teoretické části se zabývám vymezením základních a souvisejících pojmů týkajících se národní identity. Dále ve své práci popisuji klíčové události našich dějin, které ovlivnily vývoj české národní identity. V praktické části je popsán výzkum a použité metody výzkumu, který byl proveden v MŠ, Praha 9 – Horní Počernice, Chodovická 1900, příspěvkové organizaci. Účastníky výzkumu byly děti ze dvou standardních předškolních tříd a děti ze třídy s křesťanským zaměřením. V první fázi jsem porovnávala obsah třídních programů, které vychází ze stejného školního vzdělávacího programu, pro třídu s křesťanským zaměřením obohaceného prvky křesťanské výchovy. Ve druhé fázi jsem požádala rodiče – cizince o vyplnění krátkého dotazníku zaměřeného na zapojování se rodin do společenských aktivit v místě bydliště a udržování tradic, které si nesou ze svých dětských let. Ve třetí fázi předkládám jeden z možných postupů, jak obohatit školní vzdělávací program o získané výsledky šetření propojením národní a multikulturní výchovy a vzhledem k obsahu daných úkolů vhodnost využití projektové metody. V závěru práce je výzkum vyhodnocen. Výsledky výzkumu a zjištěná data jsou zaznamenány v podobě tabulek a grafů.

Klíčová slova: národní identita, kulturní identita, tradice, dějiny, prostředí

Title:

Visions of pre-school children to national and cultural identity

Author:

Dana Uhrová

Department:

Institute for Professional Development, Faculty of Education (41-UPRPS)

Supervisor:

Mgr. Tomáš Mikeska

Abstract:

This bachelor thesis deals with the ideas of preschoolers on the national and cultural identity. The theoretical part deals with the determination of basic and related concepts related to national identity. Further I describe key events in our history that influenced the development of Czech national identity. The practical part describes the research and research methods, which were conducted in kindergarten, Prague 9 - Horní Počernice, Chodovická 1900, allowance organization. Research participants were children from two standard pre-school classes and children from the class with a Christian focus. In the first phase I compared the content of the class of programs that comes from the same school educational program for a class with a Christian focus enriched elements of Christian education. In the second stage, I asked the parents - Foreigners fill in a short questionnaire aimed at families engage in social activities at home and maintain the traditions which are carried from their childhood. In the third stage, presenting one possible way to enrich the educational program of the survey results obtained by linking national and multicultural education, and given the content of the tasks of the appropriateness of the design method. In conclusion, the research is evaluated. Research results and observed data are recorded in the form of tables and graphs.

Key words: national identity, cultural identity, tradition, history, environment

Obsah

1. Úvod	11
2. Problém a cíl práce	12
3. Vymezení základních pojmů	12
3.1 Identita	13
3.2 Národ a národní identita	13
3.3 Faktory ovlivňující národní identitu	15
3.4 Související pojmy	16
4. Vývoj české národní identity	19
4.1 Od Velké Moravy	19
4.2 Změny po bitvě na Bílé hoře 8. 11. 1620	21
4.3 Slované a ti druzí	22
4.4 Tři základní fáze národního hnutí	23
4.5 Idea „Evropanství“	24
5. Význam národní identity v moderní společnosti	25
5.1 Mladá generace versus národní identita	25
5.2 Česká národní identita v současné společnosti	26
6. Praktická část	27
6.1 Hypotézy	27
6.2 Metody a postup práce	27
7. Výzkumná část	29
7.1 Zkoumaný soubor	29
7.2 Popis výzkumu	30
7.2.1 Mapování představ dětí standardní a křesťanské třídy	31
7.2.2 Dotazník pro rodiče – cizince	32

7.3 Výsledky výzkumu	33
7.3.1 Porovnání představ dětí standardní a křesťanské třídy	33
7.3.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření	34
7.3.3 Ověření stanovených hypotéz	40
8. Zapracování výsledků šetření do ŠVP mateřské školy	40
8.1 ŠVP a výchova k vlastenectví	42
8.2 ŠVP a multikulturní výchova	43
9. Využití projektové metody	44
9.1 Historie projektové metody	44
9.2 Projektová metoda v mateřské škole	45
9.3 Struktura projektu	46
10. Závěr	47
11. Seznam použité literatury	49
11.1 Internetové zdroje	51
12. Seznam příloh	52

1. Úvod

Národní a kulturní identita se v poslední době dostává do popředí zájmů dnešní populace, a to hlavně díky integraci cizích státních příslušníků a různých etnik do naší společnosti. Pochopení rozdílností jazyků, náboženství, etnik a v neposlední řadě lidských ras není pro mnoho obyvatel ani v dnešní době samozřejmostí. Dokladem může být současný stav ve světě i v naší zemi, který spíše vzbuzuje nepřátelství a nenávisť vůči cizincům, národnostním menšinám a jednotlivým etnikům. Rozdíly mezi jednotlivými kulturami by nás měly obohacovat a rozšiřovat naše obzory, ale v mnoha případech se děje spíše pravý opak. Pokud chceme porozumět jiným národům, měly bychom znát v první řadě sami sebe. Uvedené problémy se dotýkají i nejmladší generace, a to jsou předškolní děti v mateřských školách. Právě ve školce začíná zmíněné uvědomování a vznikají první představy o národní a kulturní identitě, náboženských hodnotách, jiných kulturách, etnikách díky přítomnosti malých cizinců a příslušníků různých etnik v této instituci. Zde se děti učí soužití, toleranci a spolupráci s uvedenými skupinami a tady vznikají i první vzorce chování bez předsudků. Učitelky v MŠ si kolikrát ani neuvědomují, jak důležitou roli v tomto procesu sehrávají. Za velký úspěch dnešní společnosti se dá označit už to, že se těmito aktuálními a ožehavými tématy zabývá a hledá řešení. Děti jsou často ovlivňovány starší generací, hlavně rodiči a prarodiči, která má v sobě zakořeněné hluboké předsudky vůči cizincům, národnostním menšinám a etnikům. Cizinci a etnika jsou často nazýváni jako „Rusáci“, „Cikáni“ nebo „Rákosníci“. Starší generace má často pocit, že nám berou práci nebo, že jen kradou. Bakalářskou práci jsem rozdělila na teoretickou a výzkumnou část. V teoretické popisují základní pojmy vymezující národní a kulturní identitu, multikulturu a její vlivy na děti předškolního věku. Poté popisují charakteristiku dětí předškolního věku, a to zejména jejich poznávací procesy. Pro účely výzkumu jsem si stanovila základní otázky a k nim odpovídající hypotézy, o kterých si myslím, že mají určitou platnost.

2. Problém a cíl práce

Cílem bakalářské práce je zmapovat představy dětí předškolního věku o národní a kulturní identitě, jakým způsobem můžeme tyto představy efektivně rozvíjet. Dále chci porovnat uvedené představy ve standardní a křesťanské třídě a zjistit jejich rozdíl. Zmapování zkušeností, prožitků a představ dětí předškolního věku proběhne formou pozorování v jednotlivých třídách, porovnáním třídních programů v praxi. Pomocí dotazníku pro rodiče - cizince se pokusím odpovědět, jak se zapojují do života společnosti, ve které žijí.

Z uvedené formulace cíle vyplývají tyto otázky:

1. Je rozdíl v představách dětí o národní identitě ve standardní a křesťanské třídě?
2. Vnímají děti předškolního věku rozdíly svého původu?
3. Zapojují se rodiny cizinců do společenského života v novém prostředí?
4. Dochází k vzájemnému obohacování odlišných kultur?

3. Vymezení základních pojmů

Každý člověk již od narození má touhu někam patřit. Ve skupině si uvědomí vlastní „já“, je chráněn, dostává vše, co je potřeba. Učí se znát své kořeny, začíná si uvědomovat dějiny své země a všimát si hrdinských činů příslušníků svého rodu. Získává sebevědomí a lépe se orientuje ve své společnosti i vlastním životě. Uvědomuje si nejenom klady své společnosti, ale také čeho se vyvarovat a co obdivovat.

To co po staletí budovali naši předci, za co bojovali a na co byli hrdí s vlivem globalizace a modernizace, se pomalu vytrácí. Není jednoduché žít v multikulturním světě, snažíme se porozumět jiným, hledáme společnou řeč. Je ale také důležité zachovat si vlastní tvář, vlastní identitu. *„Každý život je boj a úsilí být sám sebou“ (Ortega y Gasset, 1994, s. 114).*

K tomu, abychom zdárně pokračovali na své pouti životem, je dobré, když známe odpověď na otázku, kdo jsme, odkud pocházíme a kam směřujeme.

Pro lepší pochopení tohoto tématu je potřebné si vysvětlit několik základních pojmů, které s ním souvisí.

3.1 Identita

Slovo identita není pro většinu populace neznámý pojem. Nejedná se však o běžný a samozřejmý pojem. Velmi často se s ním setkáváme v různých knihách, významech, souvislostech nebo mediích. Identita je jednoznačné určení subjektu, shodnost nebo svébytnost. Je to prožívání toho, čím jedinec vlastně je. Identitu můžeme chápat v různých významech např. pohlavní identita, sociální identita, národní identita, kulturní identita náboženská identita, třídní identita, věková identita, stranická identita atd.

S formováním identity se velmi úzce spojuje identifikace. Dle anglického sociologa Richarda Jenkinse je třeba chápat identitu jako proces (Jenkins 1996). „*Identita není „jen tak zde“, musí být vždy vytvořena.*“ Stává se proměnlivou v závislosti na čase a situacích. Ke změnám identity může docházet v souvislosti s identifikací s novou rolí či naopak opuštěním nějaké skupiny. Jednotlivé vrstvy své identity nevnímáme rovnocenně. Jednodušeji se vypořádáváme s tím, co je naším okolím lépe hodnoceno, než s tím, co je přijímáno negativně. Hovoříme o tzv. dynamice identity.

Identitu můžeme dále dělit na individuální a kolektivní – v obou případech se ovšem jedná o identitu sociální.

3.2 Národ a národní identita

V první řadě si musíme vysvětlit pojem slova národ. Existuje mnoho teorií a úvah, které se snaží toto zdánlivě jednoduché slovo definovat a analyzovat. Řada autorů si odporuje při vysvětlování otázek, co je podstatou národa, jak vznikl nebo čím je vymezen.

Velmi zjednodušeně je národní identita pocit příslušnosti nebo sounáležitosti k nějakému státu nebo národu.

Příslušnost lidí k určité skupině může být daleko silnější. Sdíleli nejen jednotný způsob života, ale i víru, mýty a rituály. To bylo typické pro archaické skupiny (některé žijí dodnes – např. Eskymáci), které dnes označujeme pojmem kmen. Občanům v antických

městech bylo přisuzováno silné vlastenectví. Nehovoříme o nich jako o národu ale o lidu (např. spartánský, aténský lid).

Slovem moderní národ se začala označovat až forma společenství v Evropě v 18. a 19. století. V moderním pojetí dějin je to skupina lidí, která se může lišit svým vyznáním, životním stylem či bohatstvím a sjednocuje ji vzdělání, spisovný národní jazyk a národní dějiny.

Touto otázkou se zabýval v 19. století také Ernest Renan ve své přednášce „Co je to národ?“ Při analýze jednotlivých národotvorných faktorů dospěl k názoru, že žádný z nich není nutným ani postačujícím základem pro vznik národa. Zdůrazňoval duchovní charakter národa, kam patří bohatství společných vzpomínek, historická paměť a schopnost toto dědictví udržovat a obohacovat i v budoucnu.

Literatura nám přináší množství definic, co je národ, kmen, stát. Z hlediska sociálních věd je národ konstrukt, který dělíme na dva významy:

1. Ethnos – kulturní komunita – stojí primárně na sdíleném jazyku, historii a kultuře (za příslušníky národa jsou považováni všichni jedinci se stejným jazykem, historií a kulturou)
2. Demos – politická komunita – stojí na občanství (všichni jedinci, kteří jsou teritoriálně soustředěni ve státě, a mají oprávnění účastnit se politiky a uplatňovat svou suverenitu)

Další pohled nám nabízí rozdíl mezi západním a východním pojetím národa, daný představou o jeho vzniku. Podle západní koncepce vzniká národ jako svobodná společnost zajišťující občanská práva a národnost je založená na vůli jejích členů. Východní pojetí vnímá národnost jako vrozenou, jedinec ji nemůže získat, pokud ji nemá, ale také ji nemůže změnit, jestliže ji má. Definice českého národa spadá dle sociologa Pavla Barši pod etnický model, což je bližší východní percepci – jedinec tam spadá osudem, nikoli volbou.

V moderní společnosti má národní identita tři roviny:

1. Individuálně – sociálně psychologická = zvláštní forma skupinové identity, lidé aniž by se znali, cítí se být vzájemně svázáni. Důvodem je společná historie, vztah k určitému teritoriu, společný jazyk, selhání či úspěch společných předků, udržování stejných zvyků.
2. Politicko – systémová = tzv. *societas civilis*, společnost lidí soustředěná ve státě. V současném světě převládají suverénní geopolitické entity. K dosahování politických cílů je potřebná vysoká národní identita, slabá vede k utváření slabé občanské společnosti.
3. Ideologická = v této rovině hovoříme o nacionalismu, nebo také idey zvláštního historického poslání národa. V negativním smyslu je nacionalismus označení pro agresivní ideologii namířenou proti zájmům zpravidla sousedních národů. Známe ale i jiné formy, např. formativní nacionalismus – formování nového národa, prestižní nacionalismus – posílení moci a prestiže existujícího národa, expanzivní nacionalismus – imperialismus.

Konec 20. století je charakteristický subjektivním postojem příslušníků národa. Bez dostatečného sebevědomí žádný národ nemůže existovat.

V devadesátých letech 20. století přicházejí radikální konstruktivisté, kteří vysvětlují vznik národa s přáním dostatečné vlivné skupiny s výchovnými a informačními prostředky. Národ je „myšleným řádem“, který může být manipulován a modifikován podle zájmů tvůrců národa. Do centra zájmu badatelů se dostává kulturní dimenze, stereotypy, slavnosti, národní symboly nebo formy národní agitace.

3.3 Faktory ovlivňující národní identitu

Pokud chceme zjistit názory a postoje veřejnosti týkající se národní identity zaměřujeme se hlavně na tyto faktory – území, vlastenectví, národ, jazyk a historii. Musíme brát v úvahu, že se navzájem prolínají a nemůžeme je od sebe úplně oddělit, platí tady určitá vzájemná souvislost a podmíněnost.

Národní identita je v každém z nás, tvoří se od našeho narození a ovlivňují ji naše prožitky od nejranějšího mládí až po naši smrt. Vše, co je kolem nás, co prožíváme, zanechává v našem bytí jasnou stopu. Ovlivňuje náš pohled na okolní svět, naše postoje, chování, celý náš život.

Pokud bychom vše, co nás ovlivňuje, rozdělili co nejlogičtěji, vznikly by tyto skupiny

- rodina – přebíráme od ní nejzákladnější pohled na svět, je naším prvním učitelem jak v dobrém tak i v negativním vnímání
- učitelé – podílejí se na učení formálně i neformálně, aniž si to uvědomujeme, velmi zásadně můžou ovlivnit naše postoje k životu
- zájmy – vyplňují náš volný čas, díky nim si rozšiřujeme naše vědomosti a schopnosti, potkáváme se s určitou skupinou lidí
- společnost – předává nám svůj postoj k životu, své ustálené názory a postoje, mravní hodnoty
- životní prostředí – ovlivňuje náš postoj k životu, k jeho ochraně, ovlivňuje náš názor k ostatním živým tvorům
- přesvědčení – náboženství, víra – ovlivňuje náš ucelený pohled na svět, zprostředkovává určité kulturní dědictví našich předků
- vrstevníci – jsou našim zrcadlem, ukazují shodu či odklon názorového proudu
- média – rychlý zprostředkovatel událostí a zpráv, někdy ale také nebezpečný manipulátor davu – předkládání těch rádo by správných myšlenek

Všechny tyto skupiny jsou navzájem propojené a velmi významným způsobem ovlivňují a utvářejí náš způsob vnímání světa.

3.4 Související pojmy

Existuje celá řada dalších pojmů, které určitým způsobem s naším tématem souvisí a je dobré vědět, co znamenají.

Etnikum – skupina lidí se společným rasovým původem, kulturou a obvykle mluvící společným jazykem, odlišná od jiných skupin ve svém okolí.

„Etnicita“ je souhrnem jazykových rasových, kulturních, historických osudů a představ o společném původu. Na velikosti etnického vědomí závisí etnická příslušnost, kterou často ztotožňujeme s „národností“.

Národnostní menšina – úředně uznávaná etnická skupina, vzhledem ke svému počtu členů je menšinou k majoritní skupině. V evropských zemích se tímto pojmem vymezují domácí, původní národnosti, to znamená, že sem nezahrnujeme nové skupiny imigrantů. Termín menšina je sociologickým pojmem stejně jako národ nebo lid, ale má ještě svůj právní význam, z důvodu ochrany mezinárodního práva. Ochrana menšin je motivována uchováním jejich kulturní identity z hlediska jazyka, náboženství nebo etnicity.

Kultura – je projevem každé lidské společnosti. Patří sem projevy materiální (produkty lidské činnosti) i duchovní (obyčeje, zvyky, tradice). Dítě si nese základy té kultury, do které se narodilo, ve které prožilo své dětství.

Velký sociologický slovník uvádí: „Kultura je souhrn prostředků a mechanismů specificky lidské adaptace k vnějšímu prostředí. Představuje program činnosti jednotlivců a skupin, který je fixovaný sociokulturními stereotypy a předávaný prostřednictvím kulturního dědictví“. Kultura vystupuje v podobě a) výtvorů lidské práce, b) sociokulturních regulativů (norem, hodnot, kulturních vzorců), c) idejí (kognitivních systémů), d) institucí organizujících lidské chování.

Kulturní relativismus znamená uznání rovnocennosti specifických kultur a toleranci způsobu života jiných společenství s jejich odlišnými hodnotami a normami. Opakem je etnocentrismus, jako silná preference určitého etnika, poměrování vlastní skupinou.

Pro multikulturní výchovu jsou důležité „kulturní vzorce“, jakési standardy způsobu chování, hodnot a norem, komunikačních zvyklostí, které charakterizují etnikum nebo kulturu určité země. Udržují se z generace na generaci napříč historickému vývoji.

Akulturace – při vzájemném prolínání kultur dochází ke změnám v původních kulturních typech.

Asimilace – je proces pozvolného pohlcování kultury jednoho etnika kulturou druhého etnika. Vítězí kultura dominantního etnika, slabší etnikum neudrží své vlastní zvyky a tradice. Může k tomu dojít přirozeným postupem a vzájemně obohatit zúčastněné skupiny, ale také určitou formou donucení.

Integrace – hovoříme o ní tehdy, když zapojíme jednotlivce nebo skupinu do nového prostředí aniž by došlo ke ztrátě jejich specifických znaků či vlastní identity.

Rasa – velká skupina lidí s podobnými tělesnými znaky, které jí zaručovaly přežití na určitém území – původní prostředí s charakteristickým klimatem. Nejznámější dělení ras dle Průchy:

- Europoidní plemeno v Evropě a na Blízkém východě
- Negroidní plemeno v Africe
- Mongoloidní plemeno v Asii

Rasismus – znamená nepřátelské aktivity vůči lidem s odlišnými tělesnými znaky jako je např. barva kůže, vlasů, jiný tvar očí. Projevem rasismu je diskriminace a agresivita v chování (verbálním i fyzickým) namířená proti lidem jiné rasy. Vychází z názoru, že se lidé dělí na lepší a horší, na nadřazené a méněcenné rasy.

Xenofobie – (z řeckého xénos = příchozí a fóbos = bázeň, úzkost) vyjadřuje strach ze všeho co je nám cizí, nedůvěra, nepřátelství, odpor vůči cizincům. Na rozdíl od rasismu se může vztahovat i k jiným živočišným druhům – různé typy fobií.

Migrace, migranti – je stěhování členů určité skupiny živých tvorů z jednoho místa do druhého. Ekonomický migrant je osoba, která většinou dobrovolně odchází do jiného státu za vidinou lepší ekonomické situace, z rodinných důvodů, za lepším vzděláním. Opakem je uprchlík, který je nucen opustit svou vlast z důvodu válečného konfliktu, pronásledování, přírodních katastrof, také ho označujeme pojmem emigrant či exil.

Stereotypy – jsou zavedené, většinou záporné postoje k jiným lidem, tvoří základ rasových a společenských předsudků. Přebíráme je v raném mládí od svého okolí z důvodů absence vlastních zkušeností.

Předsudky – hodnocení příslušníků jiného etnika, národa, které vychází z určitého předpokladu dle zevšeobecněných norem, neodpovídá skutečnosti, ba naopak ji zkresluje. Uzavřený postoj, dle kterého má určitá skupina lidí nižší kvalitu než my sami.

4. Vývoj české národní identity

4.1 Od Velké Moravy

Právem namítnete, že ještě před vznikem Velké Moravy na našem území existovala Sámova říše. Na základě její vnitřní struktury jde spíše o kmenový svaz, u kterého stěží můžeme hovořit o identifikaci elit či reprezentaci mocenského útvaru.

Velká Morava, dynastie Mojmírovců, patřila k prvním státním útvarům na našem území, její mocenské i kulturní centrum se nacházelo na jihovýchodní Moravě. Patřilo k ní také území na západě osídlené českými kmeny, jejichž 14 knížat přijalo na dvoře Ludvíka Němce křest, čímž se tato část dostala pod přímý vliv nové Východofrancké říše. Začala hrozba ztráty západní části území a období vleklých válek kde šlo o samotnou existenci Velké Moravy. Kníže Rostislav se pokusil tomu zabránit vytvořením samostatné církevní provincie, která by potvrdila nezávislost jeho říše. Když neuspěl v Římě, obrátilo se poselstvo s žádostí o vyslání učitelů křesťanské víry na dvůr císaře Michala III. do byzantské Konstantinopole. V roce 863 přicházejí Konstantin a Metoděj a výsledkem jejich misie je vytvoření zcela nového církevně-literárního jazyka – staroslověnštiny, zavedení slovanské liturgie, což jsou atributy, na kterých byla založená velkomoravská identita. Jednalo se hlavně o vymezení se vůči mocnému sousedovi, který představoval existenční ohrožení. Se zánikem Velké Moravy mizí i východní křesťanský kult a podléhá západní latinské církvi. Část jeho duchovního a kulturního dědictví se zachovala v prostředí vznikajícího českého knížectví. Na rozdíl od zaniklé Velké Moravy bylo české knížectví Přemyslovců orientováno na západní Evropu, k západní církvi – římskému ritu – která začala velmi silně ovlivňovat život

a kulturu zdejších obyvatel. Dle Křena (Křen, 1992, s. 31) právě v tomto období první poloviny 10. století „*se formoval základ naší identity, platný podnes – naše dějiny jsou od této chvíle české a my Čechy*“. Dokladem je svatováclavský kult, který má původ v mučednické smrti knížete Václava v roce 929, dnešní historikové se však spíše kloní k roku 935. Svatý Václav se stal patronem české země, dodnes se spojuje s vyjádřením příslušnosti a loajality k české zemi. Druhým patronem se stal pražský biskup Vojtěch, který zahynul při misii ve východních Prusích.

Českou středověkou národní identitu podporuje existence zemských patronů, ke kterým kromě již zmiňovaného sv. Václava a sv. Vojtěcha řadíme také sv. Ludmilu (babička sv. Václava a Boleslava), sv. Prokopa, zakladatele benediktinského Sázavského kláštera. Legendy o těchto hrdinech hrály velký význam v propagaci a šíření křesťanství, či poznání tehdejšího života společnosti. Čechy se díky své orientaci na římskou říši stávají důležitou součástí evropských dějin a od 11. století se začleňuje do většího celku, kde od 13. století dochází k významným hospodářským a politickým změnám. Zlatá bula sicilská, kterou obdržel v roce 1212 český panovník Přemysl Otakar I. od římského krále Fridricha II., posílila postavení českého státu a také pozitivní vnímání „češství“ u tvořících se elit u královského dvora. V této době se přikládá mnohem větší důraz na vztah poddanosti ke konkrétnímu panovníkovi, než na národnost či jazyk. Z důvodu pronikání německého obyvatelstva (vnější kolonizace) do hraniční části Čech a Moravy dochází ke společnému sdílení osudů dvou národů s rozdílným jazykem a kulturou. Toto soužití uspíšilo vznik českého národního povědomí. Prvotní zmínku podporující vnímání české identity můžeme nalézt např. ve veršované Kronice tak řečeného Dalimila, kde nacházíme kritiku všeho cizího, co nemělo původ v Čechách, ale také poměrně silný odpor vůči německému etniku.

Velké posílení české státnosti je spjato s nástupem Lucemburků a to hlavně prostřednictvím českého krále a římského císaře Karla IV. Za jeho vlády došlo k rozšíření území českého státu a také k založení pražské univerzity roku 1348, nejstarší ve střední Evropě, kde se setkávaly různé národní identity, což ovlivnilo sociokulturní život v Praze. Za vlády Václava IV. se stala pražská univerzita paradoxně místem, kde se nejvíce projevila snaha o nápravu společnosti a církvi a na základě Dekretu

kutnohorského z ní museli odejít nečeské univerzitní národy. Toto období završilo upálení mistra pražské univerzity Jana Husa 6. 7. 1415 v Kostnici a odstartovalo sérii husitských bojů, což mělo za následek velké společenské a politické změny v následujících desetiletích.

Zajímavý projekt, na jehož prosazení nebyla dostatečná vůle, navrhl král Jiří z Poděbrad. Podstatou bylo vytvoření jakési evropské unie rovnoprávných států. Projekt pod názvem „Smlouva o nastolení míru v celém křesťanství“ předběhla svou dobu a základní myšlenka byla použita při procesu tvorby Evropského společenství.

Zvolením Vladislava Jagellonského českým králem se na trůn dostala polsko-litevská dynastie. Výrazně se oslabil královská moc na úkor stavů, což znamenalo, že každá z korunních zemí se více rozvíjela autonomně (intenzivnější vnímání zemské identity – české a moravské).

Po nástupu Ferdinanda I. z rodu Habsburků vzniká monarchie, která integruje několik odlišných státních etnik, které se do této chvíle rozvíjely zcela autonomně. České země si uchovávají určité národní vědomí, vyvíjející se od počátku 9. století i do následujících století.

4.2 Změny po bitvě na Bílé hoře 8. 11. 1620

Boje mezi českými nekatolickými stavy a habsburským vojskem se staly součástí začátku ničivé třicetileté války. Stavovský odboj byl poražen v bitvě na Bílé hoře, což znamenalo zničení české státnosti a kulturních tradic předbělohorské doby. Němčina byla zrovnoprávněna s češtinou. Módním jazykem aristokracie byla nejprve italština a pak francouzština, upadala četba české literatury. Český stát ztratil v rámci habsburské monarchie na významu.

K čtenějším dokladům o vnímání úpadku české identity patří záznamy z dob slezských válek a ve druhé polovině 18. století silící náznaky obav z německé dominance. Od konce 18. století začíná rozmach českého patriotismu mezi vzdělanými českými osvícenci. Začíná opět snaha o oživení a vývoj spisovného jazyka, kulturních

a historických tradic. Pozvolna se obnovuje publikační činnost, na veřejnost působí první české divadelní spolky.

Příznivější změny pro národ český nastaly až v první polovině 19. století. Česká národní identita dostává pevné rysy: „*Čechem je ten, kdo česky mluví a jeho domovem jsou země Koruny české jako celek, ...*“ (Rak in Pynsent, 1996, s. 9 - 10). Český národ se považuje za součást slovanského národa. Ve druhé polovině 19. století dochází ke střetům mezi českou a německou identitou. V průběhu 1. světové války se rodí myšlenky na samostatnost, které začíná prosazovat Tomáš Garrigue Masaryk a další významné osobnosti. 28. 10. 1918 došlo k vytvoření nezávislého státu Čechů a Slováků a také se k nim připojuje Podkarpatská Rus.

4.3 Slované a ti druzí

Zastavme se ještě krátce popisem, odkud jsme a kdo s námi po staletí sdílí život na našem území.

Ekonomický rozvoj Slovanů v jejich pravlasti někde daleko za karpatským pohořím, jihovýchodně od baltských jazykových skupin znamenal jejich migraci v průběhu 6. století, do míst, které dnes nazýváme střední Evropa. Tady si vytvořili vlastní původní projev spojený po generace s přírodou. Přijímali také četné podněty zvenčí, např. Franské říše, a dalších vyvíjejících se národů – Britové, Galové, Baskové, Germáni atd. Obchod a křesťanství měly vliv na tradiční kulturu obyvatel Čech a likvidovalo hlavně staré pohanské představy. Od 13. století se na kultivaci naší země podílí kromě českých osadníků i Němci. Od středověku se tady usídlují také Židé. Karel IV. podporoval politický a hospodářský rozkvět státu, rozvoj umění a vzdělanosti a v této době nacházíme také první zprávy o výskytu Romů na našem území. Pohybují se ve větších skupinách vedených stařešiny a vyznávají kočovný způsob života. Změna pro ně nastává za vlády Marie Terezie, která v roce 1761 vydává zákon asimilační politiky: „*Romové mají pracovat v zemědělství, oblékat se jako ostatní, plnit povinnosti nevolníků vůči vrchnosti a náboženské povinnosti vůči církvi – a pod trestem 25 ran holí nemluvit romsky. Nesmějí si nechat ani svá bezbožná cikánská jména. Jsou záměrně „rozptylováni“, tj. usazováni tak, aby v každé vesnici byla pokud možno jen jediná*

romská rodina. Nabízí se jim i půda (podle jedné zprávy půl lánu), dobytek a nářadí. Kněžím je uloženo dbát o jejich vzdělání a řádné církevní sňatky. Vzpourným mají být odebrány děti a dány na výchovu do spolehlivých rodin.“

Dalšími, kteří na přelomu 19. a 20. století žili na území Čech, byli Ukrajinci. Přicházeli v rámci migrace uvnitř Rakouska - Uherska za prací. V pohraničních částech Sudet žilo početné německé obyvatelstvo. Po vzniku Československé republiky je snaha o vytvoření československé identity. Oba národy jsou si rovné a mají stejná práva. Za 2. světové války došlo k holocaustu židovského a romského obyvatelstva. Po válce nahrazují v pohraničí vysídlené německé obyvatelstvo stěhující se Romové ze Slovenska. Po roce 1948 byla migrace omezena na lidi z bývalého východního bloku. V padesátých letech 20. století, po navázání diplomatických vztahů s VDR začali přijíždět Vietnamci, kteří vytvořili na našem území velmi početnou komunitu.

Velké společenské změny v celé Evropě následovaly v devadesátých letech 20. století. Po sametové revoluci v roce 1989 došlo k vyřešení vztahů mezi českou a slovenskou částí a v roce 1993 vznikají dva samostatné státy. Začíná éra velké migrace ve všech částech Evropy i celého světa. Spolu s Čechy na jejich území žijí různé početné etnické skupiny. Mísí se nejenom rasy, ale i různé kultury a náboženství. Největší zastoupení mají tři národnosti – ukrajinská, slovenská a vietnamská.

Součástí ústavního pořádku České republiky je i garance možnosti svobodného rozhodování o své národnosti a zákaz jakéhokoliv ovlivňování tohoto rozhodování nebo jakéhokoli nátlaku směřujícího k odnárodnování.

4.4 Tři základní fáze národního hnutí

Každé národní hnutí, včetně českého, mělo dle Miroslava Hrocha tři základní fáze:

Fáze A – období učeneckého zájmu o jazyk, minulost, kulturu a životní způsob

V 70. letech 18. století bylo české obyvatelstvo ztotožňováno s venkovským obyvatelstvem. Čeština byla vnímána jako jazyk poddaných. V této době je patrný nástup osvícenské aktivity, který charakterizuje snaha vrátit českému jazyku a literatuře budoucnost. Tyto pokusy zaznamenaly úspěch až

z publikačních činností Václava Matěje Krameria, který vydával kromě knih také České noviny. Dalším propagátorem jazyka bylo české divadlo. První bylo Nosticovo, poté Bouda na Koňském trhu, po zbourání Boudy se přesunulo do budovy U Hybernů.

Fáze B – období národní agitace

Toto období začíná kolem roku 1815, je charakteristické zájmem o politické otázky. Formovaly se skupiny vlastenců – začátek snah získání okruhu lidí pro českou národní identitu, proměny v moderní národ. Zvýšila se vydavatelská činnost časopisů, odebírali je kromě duchovních také řemeslníci, měšťané a úředníci. Ochotnická divadla přispívala k rozšíření českojazyčných aktivit. Klád se velký důraz na zavádění češtiny do škol. V roce 1824 byl schválen návrh vypracovat učebnici češtiny pro triviální školy.

Fáze C – období masového hnutí

Od 40. let 19. století byla již obroda jazyka dokončena a jako hlavní úkol bylo prosadit se v politice. Po revoluci v roce 1848 byla česká identita vybudována a v roce 1918 vyvrcholila vznikem Československé republiky. Československo bylo mnohonárodním státem. Češi se na rozdíl od Slováků se svým státem ztotožnili. Tyto vztahy vedly k vyhlášení nezávislého slovenského státu v roce 1939, k federativnímu státu v roce 1968, a až po pádu komunismu v roce 1989 k definitivnímu rozdělení na Českou a Slovenskou republiku v roce 1993.

4.5 Idea „Evropanství“

Idea křesťanství ve středověku suplovala do určité míry dnešní tzv. evropanství. Liturgickým jazykem byla po staletí latina, jakýsi pozůstatek antického Říma, kterou vnímáme v roli univerzálního diplomatického evropského jazyka.

Počátkem evropského myšlení označují historikové projekt křesťanské federace rádce francouzského krále Filipa IV. Sličného, Pierra du Bois, z konce 13. století.

„V pravém slova smyslu lze o evropanství hovořit až od poloviny druhého tisíciletí“ (Mezihorák, 2003, s. 7), v západní Evropě zejména od 50. let 20. století. V České

republice se myšlenka společné Evropy, založené na respektování lidských práv a svobod objevuje a začíná propagovat až po roce 1989.

5. Význam národní identity v moderní společnosti

Moderní společnost prošla velkou řadou významných společenských změn, je spojovaná s obrovským rozmachem vědy a nových technologií, které mají za následek nevídané změny a revoluci v dopravě. Přesun lidí z místa na místo se neuvěřitelně urychlil a zjednodušil. Velké změny se udály také v komunikaci. Nové technologie ve velmi krátkém čase zprostředkovávají lidem realitu z celého světa. Nové sdělovací prostředky jako je např. televize, internet nás virtuálně přenesou i do těch nejbližších a zapomenutých částí světa. Prostorová vzdálenost a čas nás přestávají omezovat.

Začínáme jinak vnímat hranice jednotlivých států. Stát již není ohraničeným územím pro jednu národní identitu, z důvodu globalizačních tendencí dochází k mísení různých národních i vzniku nových identit. Propojuje národní státy do širších celků, vede k oslabení národních identit. Globalizace má také druhou stranu, která je rozdělovací, jakýsi proces lokalizace, připoutání se k určitému místu – regionu, městu či městské čtvrti. S tím souvisí jakési vytlačování národní identity jinými formami sociální identifikace. Globalizace může národní identitu oslabit, ve svém důsledku může opětovně dojít k pozvednutí upadajícího národního cítění.

5.1 Mladá generace versus národní identita

Mladá generace se rodí do světa, kde jednotlivci disponují různými identitami. Velká část mladých lidí překračuje hranice státu a tím disponuje rozvolněným vztahem k určitému domovskému státu. Jejich sounáležitost je komplikovaná také faktem, že jejich rodiče pocházejí z různých koutů světa, mají odlišnou národnost, jinou kulturu, tradice, jazyk i náboženství.

Rozdíly mezi jednotlivými národnostmi jsou různé. Některé vůbec nevnímáme, jiné rozezná již malé dítě. Svou odlišnost se snaží zachovat v rámci rodiny či komunity. Vytváří se často smíšená manželství, kde dochází k propojení či jakémusi kompromisu

v uznávání rozdílných hodnot, náboženského přesvědčení, rodinných zvyků, stravovacích návyků. Do těchto manželství se narodí děti, které jsou hned od začátku nositeli kladu i záporů. Za kladné považujeme budoucí osvojení dvou různých jazyků, které se učí od svých rodičů. Hovoříme o tzv. bilingvním dítěti. Dítě si neosvojuje pouze řeč, ale také neverbální projevy – gesta, emoční význam, mimiku, tón hlasu. K negativům patří, když se rodiče neumí dohodnout na výchovných postupech či hodnotách, které si nesou ze svého dětství.

Člověk vnímá přizpůsobení se jako nutnost učit se novému, získávat informace a přežít v nekonečném vývoji. Z každé kultury nám získané poznatky pomohou v přežití. Takto vybavená mladá generace si uvědomuje vlastní kulturní identitu a na druhé straně mají schopnost pochopit odlišnost a být tolerantní nejen ke zdravotním ale i sociálním znevýhodněním.

5.2 Česká národní identita v současné společnosti

V České společnosti dochází ke stejným změnám a také dochází k oslabování vztahu k českému státu vlivem překračování jeho hranic.

K otázkám o národní identitě „češství“ se v nedávné minulosti vyjadřovalo mnoho intelektuálů, bylo zachyceno mnoho protichůdných tvrzení, neopíraly se ovšem o empirické zjištění.

V roce 2001 se na výzkumu veřejného mínění týkající se české národní identity podílejí také Klára Vlachová a Blanka Řeháková v rámci projektu „ISSP 2002 a 2003 – rodina a národ v komparativní perspektivě“, který podpořila Grantová agentura ČR. V závěru hodnotí výsledky respondentů z České republiky v porovnání s výsledky jedenácti analyzovaných evropských zemí. Populace České republiky nepředstavuje žádný extrém, jeví se jako průměrná. Příslušníci českého národa musí umět jazyk, cítit se Čechem, respektovat politické instituce a zákony země, mít občanství a žít na území Česka po většinu svého života. Češi jsou hrdí na kulturu a nevyznačují se výrazným šovinizmem.

6. Praktická část

6.1 Hypotézy

1. Je rozdíl v představách dětí o národní identitě ve standardní a křesťanské třídě?
2. Vnímají děti předškolního věku rozdíly svého původu?
3. Zapojují se rodiny cizinců do společenského života v novém prostředí?
4. Dochází k vzájemnému obohacování odlišných kultur?

H1 Představy dětí o národní identitě ve standardní a křesťanské třídě jsou odlišné.

H2 Děti nevnímají rozdíly svého původu, ale odlišují výrazné a specifické rozdíly svého vzhledu.

H3 60% rodičů – cizinců se zapojuje do společenského života.

H4 50% rodičů - cizinců přebírá některé tradice typické pro Českou republiku.

6.2 Metody a postup práce

Mé výzkumné šetření využívá jak kvalitativní tak kvantitativní metody v následujícím pořadí (*Gavora, P., 2000, 207 s.*).

Kvalitativní metody – šetření týkající se dětí

1. Nekvantitativní obsahová analýza – první metodu jsem využila pro porovnání třídních programů standardní a křesťanské třídy. Abych mohla provést objektivní porovnání, určila jsem kategorie, které následně budu srovnávat:
 - propojenost a soulad se školním vzdělávacím programem
 - úkoly k plnění výchovy ke vlastenectví
 - úkoly k multikulturní výchově
 - využití historických pramenů
 - zařazování témat a projektů k významným výročím a svátkům
 - způsob prezentace náboženských svátků
 - způsob podávání informací o historii a každodenním životě
 - využití pomoci rodičů při přípravě vzdělávacích programů
 - zapojení rodičů do činností třídy

- seznamování s historií blízkého okolí
 - zařazování prožitkového učení
2. Participační pozorování – tuto metodu jsem vybrala z toho důvodu, že můžu prakticky pozorovat naplňování obsahu obou třídních programů, a zároveň se sama účastnit všech činností pozorovaných osob.
 3. Strukturované pozorování – tady si budu všímat předem stanovené činnosti a chování ve vybraných situacích.
 4. Nestrukturovaný rozhovor s dětmi obou tříd – zařazuji z důvodu zpětné reflexe prožitků a názorů dětí. Úkolem této metody je zjistit do jaké míry se učitelkám daří ovlivňovat názory a představy dětí.

Kvantitativní metody – šetření týkající se rodičů – cizinců

5. Dotazník pro rodiče – cizince – je tvořen uzavřenými a polouzavřenými otázkami. Rodičům byly vysvětlené všechny otázky dotazníku, tak abychom předešli nepochopení z důvodu špatného ovládní českého jazyka. Rodiče mohli využít pomoc učitelky při vyplňování dotazníku.

7. Výzkumná část

7.1 Zkoumaný soubor

Bylo by zavádějící myslet si, že toto téma s dětmi předškolního věku ještě nesouvisí, naopak socializace probíhá od jejich nejútlejšího věku.

Dle vývojové psychologie můžeme lépe pochopit, jaké projevy dětí jsou v určitém období běžné (*Vágnerová, M., 2000, 522 s.*). Vymezuje tři hlavní oblasti psychického vývoje, které jsou ve vzájemné interakci:

1. Biosociální vývoj – tělesný vývoj, všechny jeho proměny, ovlivňující faktory např. postoje k lidskému tělu
2. Kognitivní vývoj – všechny psychické projevy ovlivňující lidské poznání, proměny způsobu uvažování a vše co to ovlivňuje např. mediální vlivy, způsob vzdělávání
3. Psychosociální vývoj – proměna způsobu prožívání, mezilidských vztahů, osobnostních charakteristik, ovlivněn hlavně sociokulturními faktory jako je rodina, sociální skupina, do které jedinec přináleží

Mezi základní činitele, které ovlivňují psychický vývoj, patří jak dědičnost, tak podněty prostředí. Jedinec získává genetickou výbavu v době početí a pak ji formuje prostředí, ve kterém žije. Nejvýznamnější roli má tady rodina, jako zprostředkovatel sociokulturní zkušenosti. Dědičnost se projevuje zráním, jakožto stavem připravenosti k učení. Výsledek učení není konečný, může být nahrazen novou zkušeností.

Pro předškolní věk je velmi důležité rozvíjení dětské identity – uvědomování si své jedinečnosti, odlišnosti od ostatních lidí, ovládnutí svého těla, odlišování nápadných a subjektivních znaků. Sebe hodnotí očima jiných, přejímá názor dospělých. Klíčové je také chápání gender role, dítě se s ní ztotožňuje pod tlakem sociokulturních vlivů.

Děti jsou velmi pozornými a bystrými pozorovateli svého okolí. Zpočátku ještě nejsou schopny pojmenovat vztahy kolem sebe, nebo dát najevo odpozorované mínění o hodnotách. Projevují se gestikulací či skrze řeč těla, přejímají ale také pocity, které vycítí z jednání svých rodičů. Můžeme říci, že velmi dobře vnímají a osvojují si jak

pozitivní hodnoty a normy společnosti ve které vyrůstají, tak i negativní kulturu včetně stereotypů a předsudků od svých nejbližších. Umí vycítit pocity ostatních, dát najevo své sympatie, vědí ale i jak někomu ublížit. Dovedou rozpoznat, které aktivity jsou přijatelné a kterými můžeme ublížit.

S přibývajícím věkem se více a více učí o životě ve skupině, sociální zodpovědnosti, empatii, kooperaci, uvědomování si druhých. Míra jejich ovlivnění závisí na prostředí a společnosti, ve které žijí.

Velmi významným mezníkem u dětí je období mezi třetím a šestým rokem. Tady dochází k uvědomování si sebe sama a okolního světa. Děti si začínají všimnout odlišností. Ptají se, proč jsou lidé odlišní a snaží se již uvádět vlastní názory. Dělají rozdíly mezi bohatými a chudými na základě oblečení, životního stylu, i když nerozumí všem souvislostem.

Popsaná charakteristika předškolních dětí je shodná s výzkumným souborem, který tvoří děti standardní a křesťanské předškolní třídy z Mateřské školy, Praha 9 – Horní Počernice, Chodovická 1900.

7.2 Popis výzkumu

V první části svého výzkumu jsem se seznámila se Školním vzdělávacím programem „Šťastné dítě“, ze kterého vychází třídní program standardní předškolní třídy a křesťanské třídy. Určila jsem si kategorie, na základě kterých jsem porovnávala oba třídní programy:

- Propojenost a soulad se školním vzdělávacím programem – oba programy jsou na stejné úrovni, cíle a očekávané výstupy vychází ze ŠVP a jsou dále rozpracovány do dílčích cílů a konkrétních činností.
- Úkoly k plnění výchovy ke vlastenectví – standardní třída – jsou spíše v obecné rovině, křesťanská třída – rozpracované konkrétně v tematických blocích i projektech, zapojuje se do regionálních oslav

- Úkoly k multikulturní výchově – v obou programech konkrétně rozpracované, činnosti vybírané v návaznosti na ty národnosti, které jsou v dané třídě zastoupené.
- Využití historických pramenů – standardní třída – využívá pouze hovorovou formu, která je ve společnosti obecně známá – např. narození Ježíška. Křesťanská třída – využívá různé historické a náboženské příběhy, které připomínají historické a náboženské události a činy významných osobností.
- Zařazování témat a projektů k významným výročím a svátkům – standardní třída – řeší krátkodobým tématem (jde o připomenutí v den svátku s určitým výstupem – např. výroba koruny), křesťanská třída – zařazuje delší témata či projekty s různými činnostmi a výstupy.
- Způsob prezentace náboženských svátků – standardní třída – prezentuje ustálené, obecně známe zvyky, které mají spíše informativní charakter. Křesťanská třída - zařazuje křesťanské zvyky a tradice, snaží se vysvětlit dětem význam a symboliku jednotlivých událostí, propojuje s každodenním životem.
- Zapojení rodičů do činnosti třídy – standardní třída – materiální pomoc, rodiče spíše v roli diváků, křesťanská třída – rodiče se zajímají o dění ve třídě, pomáhají s přípravou různých akcí jak materiálně tak fyzicky.
- Zařazování prožitkového učení – obě třídy se snaží zařazovat ve velké míře.

7.2.1 Mapování představ dětí standardní a křesťanské třídy

Strukturované pozorování

U této metody jsem se zaměřila na pozorování předem stanovených činností a chování dětí ve vybraných situacích – spolupráce dětí při různých činnostech (výběr kamaráda pro hru, při soutěži, na vycházku, ke stolu, vzájemná spolupráce, soutěživost, schopnost spolupráce, důvody odmítnutí přiděleného dítěte, ničení výtvorů, žalování, fyzická agrese atd.).

Participační pozorování

Jako účastník přímého výchovného působení na děti v obou třídách jsem mohla porovnat, jakým způsobem dochází k praktickému naplňování a předávání informací a zkušeností, zda jednotlivé témata a projekty mají pro danou věkovou skupinu nějaký přínos. Pozorování bylo zaměřeno – zda předkládané informace děti zaujaly, zda již mají o probírané věci nějaké prvotní vědomosti, jaká je obsahová náplň informací, porovnání prožitků dětí.

Nestrukturovaný rozhovor s dětmi

Úkolem této metody bylo zjistit, jak děti předložená témata a projekty zpracovaly ve svých představách, zda došlo k cílenému oslovení, či nikoli. V rozhovoru jsem zjišťovala jak emoční naladění jednotlivých dětí, tak vývoj jejich představ o daném problému, snahu o řešení situace, proces pozvolného uvědomování si morálních hodnot, cit pro spravedlnost, prožitek, sounáležitost se skupinou, zájem o nové informace, snahu o napodobování dospělých – nejen rodičů, schopnost empatie a snaha o pomoc potřebným. Které prožitky a informace obohatily představy dětí a zda mají dlouhodobější charakter, nebo jsou vytěsňovány novými zkušenostmi.

7.2.2 Dotazník pro rodiče – cizince

Rodiče – cizince dělíme do dvou skupin. První skupinu tvoří rodiče, kde jsou oba cizinci, druhou skupinu tvoří rodiny smíšené, kde jeden z rodičů je Čech a druhý cizinec. Dotazník byl určen pro první skupinu rodičů, kde jsou oba rodiče cizinci.

Rodiče odpovídali na 12 otázek. U uzavřených otázek vybíraly z nabídnutých odpovědí, u některých polouzavřených otázek mohly doplnit vlastní postřehy. Před vyplněním dotazníku bylo porozumění jednotlivých otázek prověřeno třídní učitelkou. O vyplnění dotazníku bylo požádáno 18 rodičů – cizinců. Všichni oslovení rodiče dotazník vyplnili a vrátili ho k vyhodnocení.

7.3 Výsledky výzkumu

7.3.1 Porovnání představ dětí standardní a křesťanské třídy

Po zpracování výsledků jednotlivých metod na základě zvolených kategorií jsem došla k těmto zjištěním.

Standardní třída

Představy dětí o národní a kulturní identitě jsou ovlivňovány ve škole spíše v obecné rovině – mají informační charakter, zvyky a tradice jsou sice dětem představovány a pro lepší pochopení se spojují s určitým konkrétním výstupem, učitelky s informacemi dále nepracují a nesnaží se v nich hledat hlubší smysl. Prožitkové učení je využíváno spíše na procítění radosti z určité činnosti, která se jim povede. Při rozhovoru děti velmi dobře popíší sled události vybrané tradice, následně spíše informují, co dělají s rodiči doma – např. Advent.

Křesťanská třída

Představy dětí o národní a kulturní identitě jsou ovlivňovány za pomoci využívání příběhů, které popisuje Bible. Pro vysvětlování a seznamování dětí s hodnotami každodenního života jsou vybírány jednotlivé příběhy o morálce, vzájemném soužití. Pro seznamování dětí s okolním světem hodně využívají prožitkové učení, např. při představování práce s kamenem, měly děti možnost vidět práci v kamenictví a zkusit si některé činnosti a zapojit tak do poznávání všechny své smysly. Při vysvětlování tradic a svátků nejde jen o sdělení určité informace, ale také o zprostředkování tzv. duchovna – pochopení vyššího smyslu dané události. Rodiče této třídy daleko více spolupracují s učitelkou, podílejí se na přípravě programu, pomáhají při naplňování vzdělávacích cílů, dochází tak ke kvalitnějšímu společnému výchovnému působení na děti. Při rozhovoru děti popisují sled vybrané tradice, převyprávují osudy jednotlivých osob, připisují jim charakteristické vlastnosti, popisují kladné či záporné činy, prožívají děj, jako by byly jeho součástí. Jejich informace jsou daleko různorodější, než ty obecně proklamované.

Na základě zjištěných skutečností můžu konstatovat, že představy dětí o národní identitě ve standardní a křesťanské třídě jsou odlišné. Křesťanská třída nabízí více informací, prožitků, činností podporujících národní a kulturní identitu. Představy dětí křesťanské třídy o národní a kulturní identitě jsou z tohoto důvodu daleko silnější.

Na základě vyhodnocení pozorovaných situací úrovně spolupráce dětí můžu konstatovat, že děti nevnímají rozdíly svého původu, ale pouze odlišují rozdíly svého vzhledu, bez toho, aby jim přikládaly nějaký význam. Své kamarády si děti vybírají na základě sympatií, na základě schopnosti vzájemně se při hře respektovat a doplňovat, na základě schopnosti spolu komunikovat. Některé děti již v tomto věku mají silněji vyvinutý cit pro ochranu slabších a vybírají si děti, o které můžou pečovat, ochraňovat je, pomáhat jim.

7.3.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

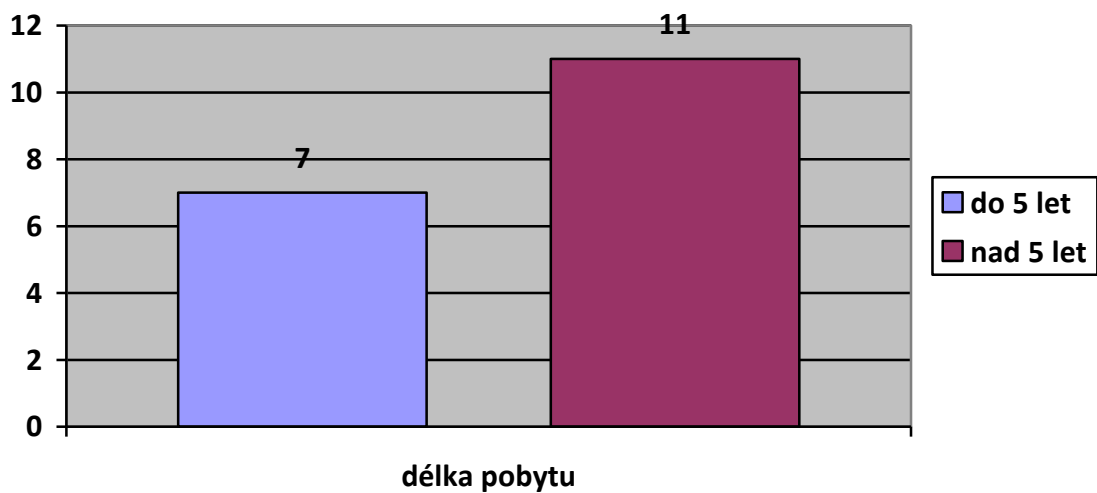
Dotazníkové šetření je vyhodnoceno kvantitativním způsobem, výsledky jsou pro lepší názornost zaznamenány do grafů.

Dotazník obsahoval 3 okruhy otázek:

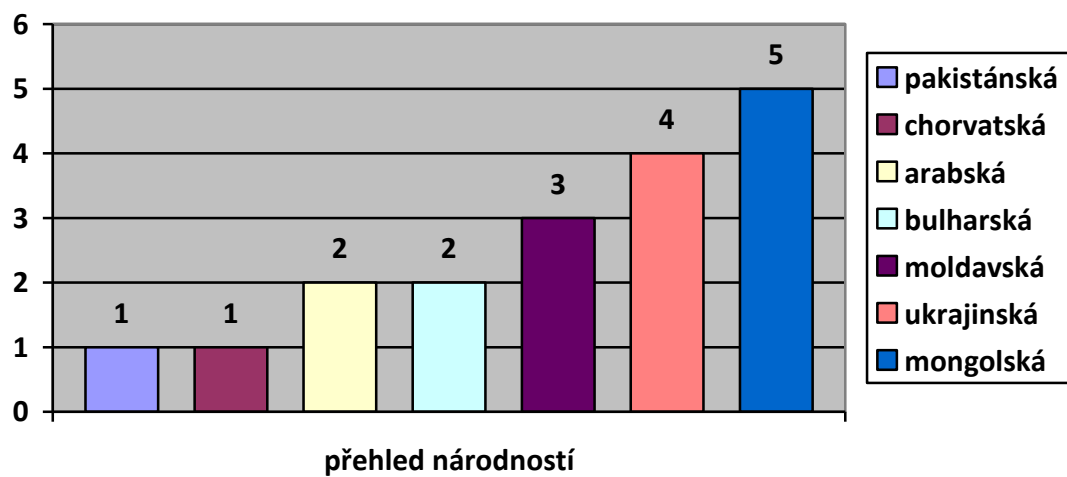
- 1. úvodní okruh – otázka č. 1 – 4
- 2. okruh k hypotéze č. 4 – otázky č. 5 – 8
- 3. okruh k hypotéze č. 3 – otázky č. 9 - 12

1. okruh – úvodní otázky, které zjišťují základní údaje o cizincích, jak dlouho v ČR žijí, jaké jsou národnosti a náboženského vyznání, znalost češtiny – výsledky viz jednotlivé grafy:

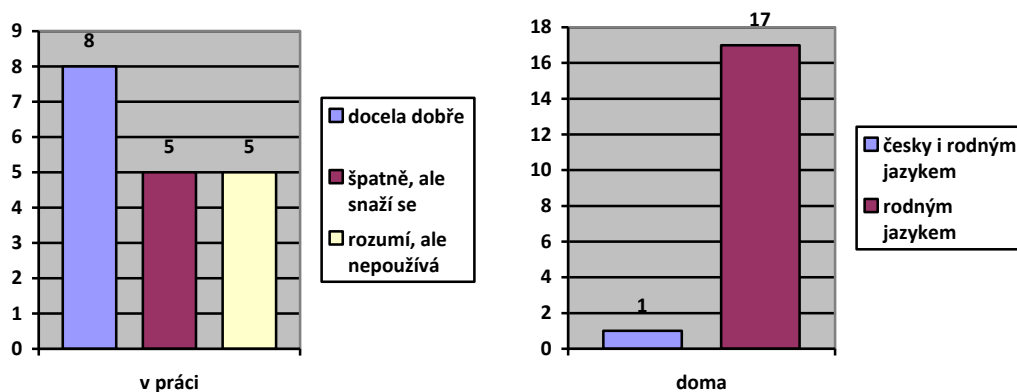
Graf 1- Délka pobytu v ČR

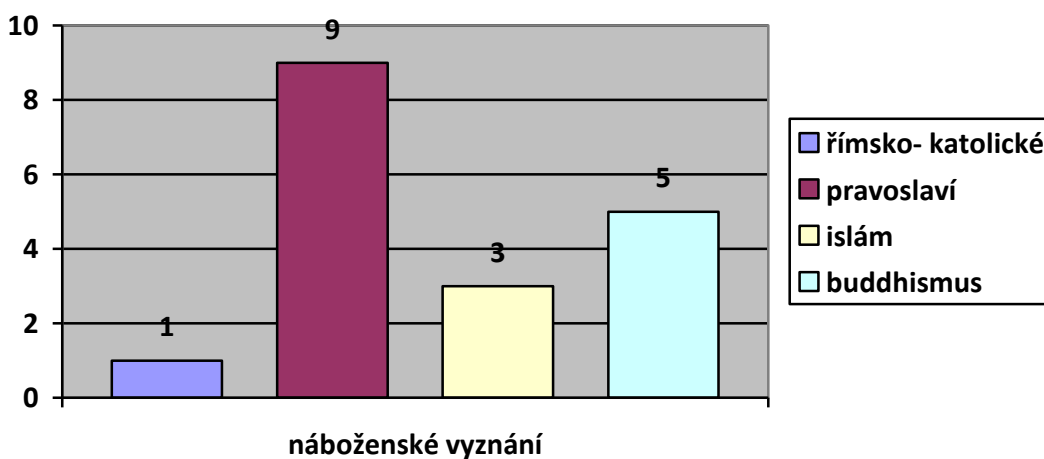
Graf 2 – Přehled národností

Graf 3 – Znalost češtiny- používání češtiny

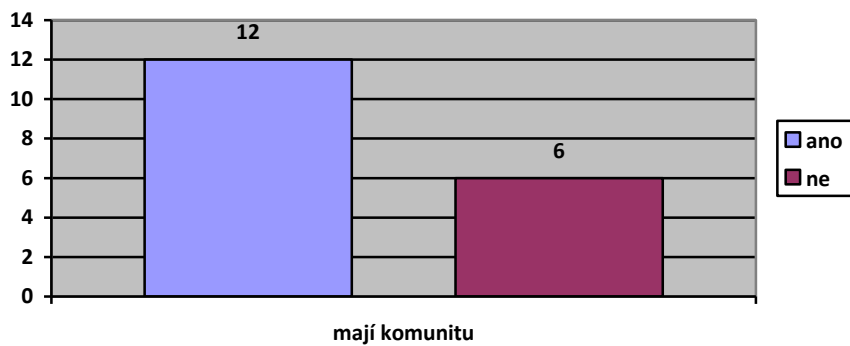

Graf 4 – Přehled náboženství

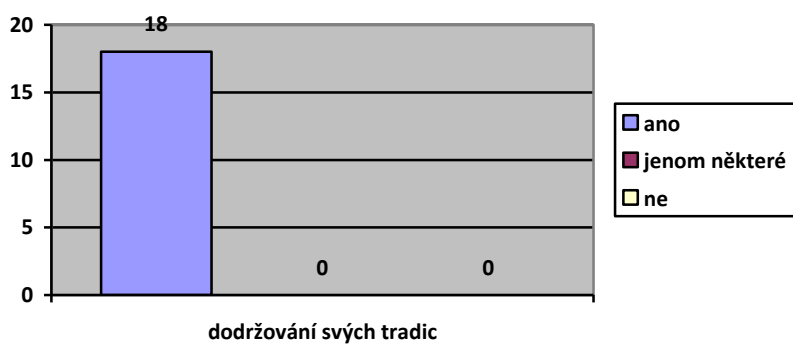

2. okruh – otázky k hypotéze č. 4 – zajímavý výsledek byl na otázku č. 8 – kde všichni respondenti odpověděli, že žádné české tradice nepřebírají (Graf 8), i když v doplňujících otázkách připouští znalost těchto tradic (z médií, práce, od dětí ze školy), (Graf 7). Ukazuje se také, že možnost potkávat se s příslušníky svého národa (Graf 5) a dodržovat vlastní tradice je pro ně důležité (Graf 6).

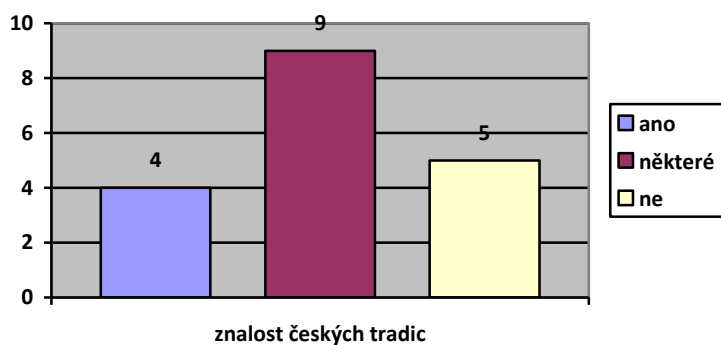
Graf 5

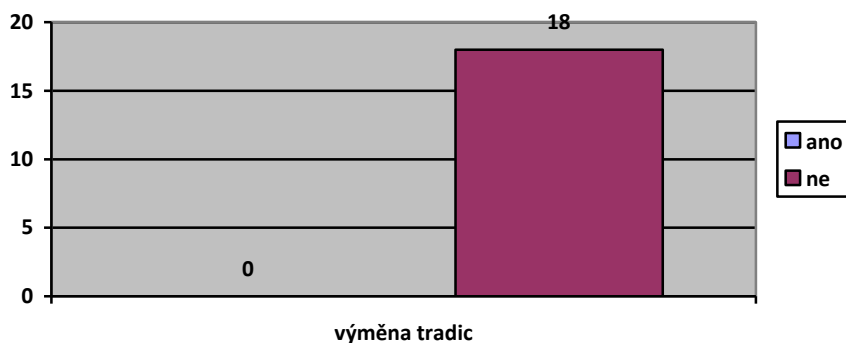
Graf 6

Graf 7

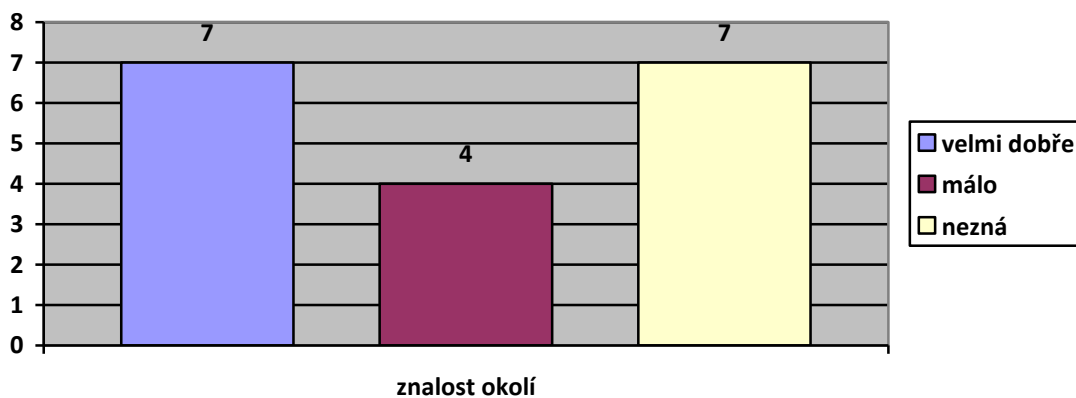

Graf 8

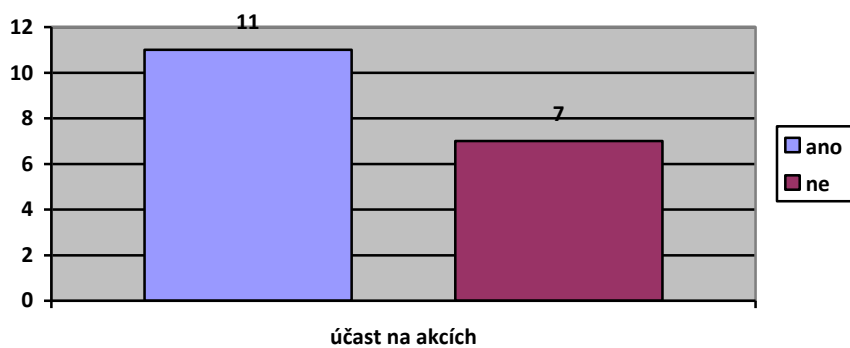

3. okruh – otázky k hypotéze č. 3 – pokud mají znalost o okolí, většinou doplňují, že je to díky dětem, v negativním případě je důvodem pracovní vytíženost (Graf 9), zapojení se do života společnosti vnímají hlavně přes účast na školních akcích (Graf 10) důvod své účasti či neúčasti specifikují v další otázce (Graf 11), otázka o českých přátelích je pouze informativní (Graf 12)

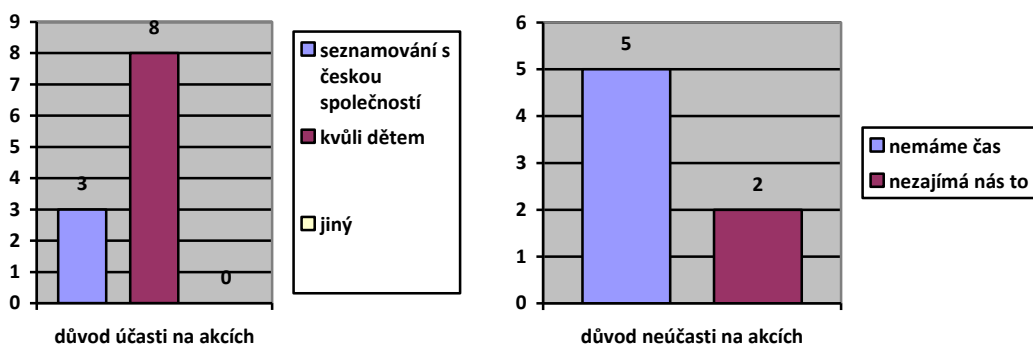
Graf 9

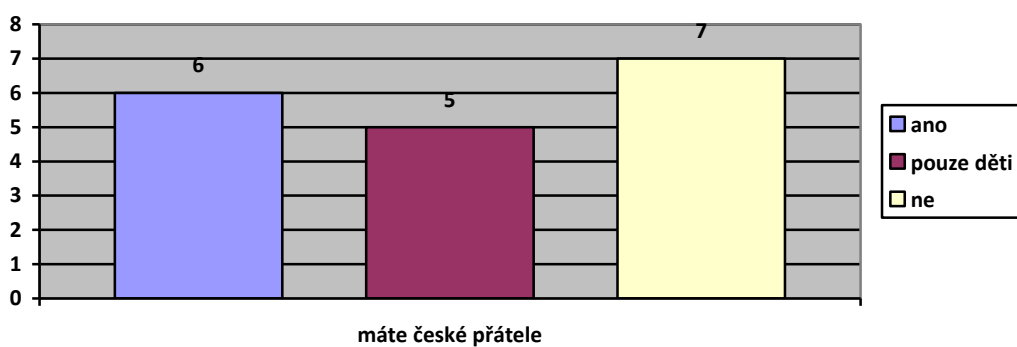
Graf 10

Graf 11

Graf 12

7.3.3 *Ověření stanovených hypotéz*

Pro ověření prvních dvou hypotéz jsem využila porovnání předem daných kategorií kvalitativního výzkumu s následujícím výsledkem:

H1 Představy dětí o národní identitě ve standardní a křesťanské třídě jsou odlišné – **hypotéza 1 byla přijata.**

H2 Děti nevnímají rozdíly svého původu – **hypotéza 2 byla přijata.**

Pro ověření třetí a čtvrté hypotézy jsem využila kvantitativní způsob – přepočítání četnosti odpovědi na procenta. Pro ověření hypotéz jsem určila odchylku v rozpětí 5%, což je odpověď jednoho rodiče.

H3 60% rodičů – cizinců se zapojuje do společenského života – můj předpoklad potvrdilo 61 % rodičů, což znamená, že **hypotéza 3 byla přijata.**

H4 50 % rodičů – cizinců přebírá některé tradice typické pro Českou republiku – můj předpoklad potvrdilo 0 % rodičů, což znamená, že **hypotéza 4 nebyla přijata.**

8. **Zpracování výsledků šetření do ŠVP mateřské školy**

Motto:

„Poznávám sebe, přírodu, kulturu a společnost, ve které žiji, učím se vzájemné komunikaci s druhými.“

Vize naší MŠ:

1. Šťastné dítě:

My si představujeme dítě, které je veselé, směje se, má zájem o dění v MŠ, umí se radovat z každodenních maličkostí, těší se na své kamarády ve školce ale i mimo ní, aniž by ztrácelo svou osobitou individualitu.

2. Homogenní prostředí:

Máme na mysli vše co je přirozené danému věku dětí, nikoli handicap, barvu pleti, vyznání, národnost, fyzické či psychické odlišnosti. Jde nám o to, aby všechny děti se

měly možnost vzájemně stýkat, utvářet vzájemné přátelské vztahy, aby si hrály a učily se a byly v životě úspěšné. Každé dítě je individualita, osobnost a má tak být respektováno.

3. Dobrý start do školy:

Předškolní vzdělávání je prvním stupínkem celoživotního vzdělávání každého dítěte. Jeho dobrý start ovlivňuje rozvíjení schopností dítěte, osvojování si základů hodnot, na nichž je založena naše společnost, získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí.

ŠVP je sestaven v souladu s výchovně vzdělávacími cíli, které jsou dány

Rámcovým programem pro předškolní vzdělávání (RVP PV vydán VÚP v Praze roku 2004)

1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí

Profilací školy (zaměřením) - pedagogové u dětí podporují i v nadstandardních činnostech (školní projekty)

1. utváření základních postojů a poznatků k péči a ochraně přírody
2. zájem o poznávání naší kultury a udržování národních tradic
3. utváření základů k aktivnímu a zdravému způsobu života (Veselé pískání, zdravé dýchání...)
4. rozvíjení prosociálních postojů jako je sociální citlivost, vzájemné respektování se a multikulturní tolerance

Vzdělávací obsah ŠVP tvoří čtyři integrované bloky – Jaro, Léto, Podzim, Zima. Každý blok se dále dělí na několik tematických celků, které doplňují projekty lidových zvyků a obyčejů v křesťanském roce: Svatý Václav – patron české země, Štrůdlování, Praotec Čech, Den vody, Den Země, Vynášení Morany, Malé čarodějnice, Boj o Chvalskou tvrz, 2. Školní zahradní bazárek, Evropské dny, atd.

Učitelky na třídách dále stanovená témata s výstupy rozpracovávají v třídních programech.

Pedagogové školy postupně u dětí rozvíjí a utváří klíčové kompetence (kompetence pro život), které jsou dané RVP pro předškolní vzdělávání: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence činnostní a občanské.

Spolupráce s rodinou –

Cílem je co nejvíce otevřít školu veřejnosti a „vtáhnout je do dění školy“

- Spolupráce na základě partnerství, vzájemného respektování
- Svými připomínkami a návrhy pomáhají rodiče vytvářet plán školy, program pro děti.
- Rodiče mají možnost kdykoliv přijít do MŠ, zapojit se do práce s dětmi, nebo pozorovat chování svého dítěte.
- Domlouvat se na postupu individuálního výchovného plánu pro děti
- Pomoc při akcích pořádaných školou.

8.1 ŠVP a výchova k vlastenectví

Záměry výchovně vzdělávacího obsahu ŠVP

- Rozvoj osobnosti dítěte, její individuality, s kladným postojem vůči ostatním lidem, světu kolem nás, k člověku, k jeho práci, k rodině, k přírodě, k vlastnímu zdraví, k planetě Zemi, k historii a k lidovým tradicím a zvykům, a evropskému společenství.

Očekávané výstupy - charakteristika

- Vytváření prostředí pohody, sounáležitosti se skupinou, harmonie, pozitivního naladění, bezpečí, podpora zdravého sebepojetí u každého dítěte, vytváření pravidel chování a komunikace

- Seznámení dětí s místem a prostředím, ve kterém žijí (důraz kladen na historii našeho regionu), vytváření pozitivního vztahu k němu
- Pozorování proměn přírody vlivem střídání ročních období, zapojení dětí do péče o okolní přírodu
- Četbou pohádek, vyprávěním příběhů představujeme dětem kladné vzory (historické osobnosti našich dějin, ale také osobnosti z naší doby a našeho regionu), vedeme je k úctě k lidské práci a lidským výtvorům
- Přiměřeně věku seznamujeme děti se vznikem významných oslav, svátků, dodržováním lidových tradic

8.2 ŠVP a multikulturní výchova

Záměry výchovně vzdělávacího obsahu ŠVP

- Rozvoj osobnosti s pozitivním vztahem k sobě i k druhým v souladu s všelidskými hodnotami, jako je nedotknutelnost lidských práv, individuální svoboda, rovnost všech lidí, soucítění a solidarita se slabšími a ohroženými jedinci, péče o druhé a ohleduplnost k jiným, základy pro zdravý život, význam životního prostředí pro život člověka a důstojné vztahy mezi lidmi všech barev pleti.

Očekávané výstupy

- Společné objevování a poznávání prostřednictvím četby, prohlížením atlasů a map i jiná místa doma i ve světě
- Seznamování s národy a odlišnými kulturami prostřednictvím vyprávění, prohlížením knih, ale i samotnou integrací vrstevníků dětí do naší MŠ z národnostních a etnických menšin
- Seznamování s gesty a mimikou (verbální a neverbální projev), typickými pro některé národnosti
- Vysvětlovat dětem ochranu přírody v globálních souvislostech

- Seznamování s tradicemi a svátky jiných národů, co máme společné, v čem se lišíme – oblékání, jídlo, pohádkové postavy, hudba, atd.

9. Využití projektové metody

Proč doporučuji projektovou metodu právě pro tento typ vzdělávací nabídky, popisuji v následujících částech, věnovaných této problematice.

9.1 Historie projektové metody

Prvopočátek projektového vyučování můžeme najít na přelomu 17. a 18. století ve Francii a Itálii za účelem propojit teorii s praxí. Projekty se stávají součástí školní výuky všech typů vysokých škol v Evropě a od 19. století také v Americe, kde je začali využívat i na nižších stupních škol.

Používá ho reformní pedagogické hnutí, které kritizuje dosavadní strnulou herbartovskou školu a hlavně žákovo pasivní vnímání učitelova výkladu. Opírá se o učení J. J. Rousseaua, J. H. Pestalozziho a F. W. Fröbela a základem se stalo činnostní učení. Dochází ke spojování předmětů do bloků, projektová metoda vede žáky k řešení problémových úkolů.

Projektové vyučování používá také pragmatická pedagogika na začátku 20. století. Hlavní myšlenkou je vychovat dítě jako celistvou osobnost. Hlavními představiteli a současně zakladateli projektové metody jsou John Dewey a William Kilpatrick.

Do české školy pronikají myšlenky pragmatismu začátkem 20. století z USA. Mezi prvními, který u nás tyto myšlenky prosazoval, byl moravský učitel Josef Úlehla. O reformu českého školství se zasloužil až Václav Příhoda, který byl ovlivněn při svém pobytu v USA pragmatickou pedagogikou. Při učení využíval metodu projektovou a problémovou. Seskupení problému nazýval slovem projekt. Dalšími pedagogy, kteří využívali projektovou metodu, byli Rudolf Žanta, Stanislav Vrána a Jan Uher. Po 2. světové válce byly myšlenky pedagogického reformního hnutí pozastaveny, realizovalo se vzdělávání dle sovětského vlivu.

Po pádu totalitního režimu v roce 1989 začalo školství reagovat na změny ve společnosti a projektová výuka zde našla své pevné místo.

9.2 Projektová metoda v mateřské škole

V mateřské škole nám v první řadě jde o to, aby děti získávaly nové zkušenosti a schopnosti na základě výuky založené na integraci, to znamená propojování vybraných témat bez ohledu na jejich začlenění do jednotlivých tradičních výchov. Integrací tady rozumíme zapojení všech smyslů, propojení teoretických znalostí s praktickou zkušeností - prožitkem. V MŠ děti aktivně poznávají a objevují svět prostřednictvím hry, je přirozené rozvíjet činnosti, ve kterých se prakticky zkouší a experimentuje.

V rámci projektů mohou děti provádět aktivity z různých oblastí lidského života, pochopit nejrůznější životní situace, upevňovat vztahy k věcem, vrstevníkům a dalším lidem z jejich okolí, učit se novým dovednostem a zkušenostem.

Pro předškolní děti jsou velmi výhodné projekty krátkodobé, které mohou velmi dobře reagovat na bezprostřední požadavky či potřeby dětí, nezřídka se stane, že přerostou na dlouhodobé z přirozeného zájmu dětí pokračovat. Projekt vytváří u dítěte silný vnitřní prožitek, nové zkušenosti a poznatky mohou velmi dobře uplatnit ve svém dalším životě, v neposlední řadě dochází k zapojení rodičů či dalších osob z jeho okolí. Díky své komplexnosti, která ovlivňuje a rozvíjí celou osobnost dítěte, je výhodné využívat projektovou metodu k naplňování úkolů z oblasti výchovy k vlastenectví či multikulturní výchovy. Projektovou metodou můžeme velmi efektivně a kladně působit i na rodinu dítěte a velmi nenásilnou formou je zapojit do aktuálního děje ve škole. Můžeme posilovat jak jejich hrdost na vlastní identitu, tak nenásilně sblížovat cizince s rozdílnými kulturními zvyky.

Pro děti je velmi důležitá již možnost zapojení se do přípravy, to znamená, že mohou rozvíjet projekt dle vlastních zájmů a potřeb. Důležitým prvkem je hodnocení projektu, kde nejdůležitější je potřeba aby děti viděly užitečnost své práce a také její ocenění.

Projekty můžeme zpracovat formou integrovaných témat pro řešení praktických problémů, životní reality, využijeme jej k vytvoření nějakého výrobku, či slovesného produktu. Oceňuji možnost dítěte vybrat si určitou činnost podle svých schopností, nálady tak, aby bylo úspěšné. Projekty prohlubují rozvoj spolupráce, samostatného rozhodování, celkový rozvoj komunikace nenásilnou formou.

V příloze uvádím využití projektu jak k posílení výchovy k vlastenectví, tak k posílení multikulturní výchovy.

9.3 Struktura projektu

Naplánovat projekt nese různá úskalí, která je potřeba znát a tím se vyvarovat možnému neúspěchu. Velmi důležitá je znalost všech dětí, pro které je projekt určen. Vše v projektu musí být v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání.

Podle J. Doležalové obsahuje projekt následující strukturu:

- Téma projektu a jeho motivační název
- Cíle projektu
- Cílová skupina (hledisko věku, etnické skupiny atd.)
- Pomůcky
- Postup, fáze, obsah, organizace (činnosti a úkoly, potřebné pomůcky, pedagogický dozor, organizační forma – jednotlivci, skupina)
- Způsob zakončení projektu
- Hodnocení projektu (hodnocení učitele, sebehodnocení dětí, hodnocení ostatních účastníků např. z řad rodičů)

10. Závěr

Výzkumným šetřením v této práci jsem se snažila zjistit informace:

- o úrovni představ dětí předškolního věku o národní a kulturní identitě,
- jakým způsobem je nejlepší co nejefektivněji tyto představy rozvíjet,
- o představách dětí standardní a křesťanské třídy,
- jak se zapojují do života společnosti cizinci a zda přebírají některé české tradice.

Shrnutí poznatků, ke kterým jsem došla na základě výzkumu:

Z výzkumu vyplynulo, že děti předškolního věku vnímají okolní svět a vše, co se v něm děje, jsou vděčnými diváky a pozorovateli, i když některé situace neumí slovně popsat, utvářejí si na ně svůj názor. V tomto období si utvářejí hodnotový systém a prohlubují poznatky o morálce a identifikace s kladnými vzory má pro ně velký význam. Znalost širší společnosti, ve které vyrůstají, má stejnou důležitost jako znalost jejich nejbližší rodiny. Znalost tradic se často ztotožňuje z propagací náboženství a výsledkem je trochu absurdní situace, kdy všichni slavíme náboženské svátky, aniž bychom dokázali dětem vysvětlit jejich pravý smysl. V tradicích se odráží život našich předků, jejich myšlení, interakce s okolním světem a hlavně přírodou, nacházíme v nich nejenom oslavu kladných životních zkušeností, ale i varování před negativními vlivy našeho bytí. Úroveň představ jednotlivých dětí o národní a kulturní identitě velmi úzce souvisí s výchovou v rodinách, tady se děti poprvé setkávají s dodržováním určitých tradic, s vnímáním kultury, vyznáváním morálních hodnot, náboženské víry. Učitelky v mateřských školách si často neuvědomují, že vedle rodičů i ony mají na děti velmi významný vliv a podstatným způsobem můžou úroveň dětských představ kladně obohatit a rozvíjet.

Předškolní dítě své myšlení, vlastní názor či emoční prožívání projevuje v různých činnostech. Výsledkem jejich činnosti je hra, ve které můžou uplatnit a rozvíjet všechny smysly a emoční prožívání. Hru a zapojení všech smyslů využívá projektová metoda. Ze zkušeností učitelek se jako velmi vhodné pro efektivní rozvíjení představ

předškolních dětí jeví využití projektů, které propojují aktivity jednotlivých výchov (tělesné, etické, hudební, jazykové, výtvarné atd.) a různých oblastí lidského života, nenásilně učí děti novým dovednostem a zkušenostem s využitím prožitkového učení.

Výzkumné šetření v konkrétní mateřské škole ukázalo rozdíl mezi standardní a křesťanskou třídou. Často si neuvědomujeme, že součástí našich dějin a národních tradic je do určité míry také náboženství. Někteří učitelé, z důvodu jakéhosi strachu, aby nebyli označeni rodiči, že vnucují dětem náboženství, se raději těmto otázkám vyhýbají, nebo je zkreslují a to se také potvrdilo při porovnání standardní a křesťanské třídy. Učitelky v křesťanské třídě dokázaly velmi dobře využít historické prameny, dějiny a různé kulturní události a propojit je s biblickými příběhy. Na základě této zkušenosti je dobré si uvědomit, že v naší historii a tradicích najdeme hodně podnětů, které se dají i bez propagace náboženství pro tuto věkovou skupinu velmi vhodně využít a dojít ke stejným výsledkům také ve třídě standardní. Úspěch souvisí ve velké míře s osobností a schopnostmi konkrétního učitele.

Velmi zajímavé bylo zpracování výsledků dotazníkového šetření. V letošním školním roce navštěvují mateřskou školu děti 7 národností, další národnosti jsou ještě ve smíšených rodinách, které nebyly předmětem výzkumu. Nejvíce zastoupeným náboženstvím bylo náboženství pravoslavné, které vyznává velmi podobné tradice. Rodiny se často setkávají v komunitě, která supluje jakýsi pocit sounáležitosti a bezpečí „domova“ v cizí zemi. Život v komunitě je nejtypičtější pro Mongoly. U věřících rodin ovlivňuje záporné zapojení se do společnosti náboženství. Nejvíce je to vidět u rodin vyznávajících islám. Tyto rodiny se neúčastní žádných akcí, které souvisí s křesťanstvím. Na jedné straně přítomnost dětí - cizinců umožňuje, aby proces multikulturní výchovy probíhal přirozenou cestou: každodenní kontakt s žáky, kteří jsou příslušníky odlišného etnika; na straně druhé tato skutečnost předpokládá zvýšené nároky na komunikaci s jejich rodiči, která je často negativně ovlivněna jazykovou bariérovou. Bylo by zajímavé zjistit, jaký vliv zanechá na těchto dětech škola a česká společnost za několik let.

11. Seznam použité literatury

1. ANDERSON, B. *Představy společnosti*. Praha: Karolinum, 2008. 274 s. ISBN 978-80-246-1490-8.
2. BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999.
3. ČORNEJ, P. *Dějiny českých zemí*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2003. 127 s. ISBN 80-7200-760-2.
4. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
5. GELLNER, E. A. *Národy a nacionalismus*. Praha: J. Hříbal, 1993. 158 s. ISBN 80-901381-1-X49.00.
6. HOLÝ, L. *Malý český člověk a skvělý český národ: národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 233 s. ISBN 978-80-7419-018-6.
7. HROCH, M. (ed): *Pohledy na národ a nacionalismus*. Čítanka textů. Praha: SLON, 2003.
8. HROCH, M. *V národním zájmu: požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*. Praha: Lidové noviny, 1999. s. ISBN 80-7106-298-7.
9. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-717-8535-0.
10. JENKINS, R. *Social identity*. London: Routledge, 1996. 246 s. ISBN 978-0-203-92741-4.
11. KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 160 s. ISBN 80-210-4142-0.
12. Kol. aut. *Malý sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1970, 618 s.

13. Kol. aut. *Velký sociologický slovník: 1 A/O*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4310-5.
14. Kolektiv autorek, *Svátky a významné dny v MŠ*. RAABE.
15. KOLTHOF, Nora a Alena VAN DEN BELD. *Tím vše začíná: Biblické příběhy k předčítání a vyprávění dětem předškolního věku*. Amsterdam, 1989.
16. KŘEN, Jan. *Historické proměny češství*. Praha: Univerzita Karlova, 1993.
17. MAŇÁK, J.; ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5.
18. MEZIHORÁK, F. *Gallery of great Europeans*. 1 st. Ed. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003, 206 s. ISBN 80-718-2149-7.
19. MORVAYOVÁ, a P. MOREE, D. *Od multikulturní výchovy k vhledu*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s., 2009.
20. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
21. ORTEGA Y GASSET, J. *Vzpouřa davů*. Vyd. 1. Překlad Václav Černý. Praha: Naše vojsko, 1994. 158 s. ISBN 80-206-0072-8.
22. PATOČKA, J. *Co jsou Češi?* Praha: Panorama, 1992.
23. POSPÍŠIL, L. *Kultura*. In: *Český lid*, 80, 1993, suplement.
24. PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-885-6.
25. PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova – teorie – praxe – výzkum*. Praha: ISV nakladatelství, 2001, ISBN 80-8556-672-2.
26. PRUDKÝ, L. *Přináležitost k národu, vztahy k jiným národnostem a k cizincům v České republice*. Praha: KVDO, 2005.
27. PŘIKRYLOVY, Gabriela a Milada, *Barevné kamínky: Náš domov a evropská unie*. Příkrylová Milada Plus s.r.o. 2004.
28. PŘIKRYLOVY, Gabriela a Milada, *Rok s barevnými kamínky: Jarní hry a činnosti*. Příkrylová Milada Plus s.r.o. 2006.

29. PŘIKRYLOVY, Gabriela a Milada, *Rok s barevnými kamínky: Letní hry a činnosti*. Přikrylová Milada Plus s.r.o. 2006.
30. PŘIKRYLOVY, Gabriela a Milada, *Rok s barevnými kamínky: Podzimní hry a činnosti*. Přikrylová Milada Plus s.r.o. 2006.
31. PŘIKRYLOVY, Gabriela a Milada, *Rok s barevnými kamínky: Zimní hry a činnosti*. Přikrylová Milada Plus s.r.o. 2006.
32. RENAN, E. *Co je národ?* In PROFANT, M. (Eds.) *Národ a občanství: čítanka textů*: František Palacký, Hubert Gordon Schauer, Ernest Renan, George Orwell, Hannah Arendtová, Jürgen Habermas. Praha: SPHV, o. s., 2008. 312 s. ISBN 978-80-904187-5-2.
33. ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 326 s. ISBN 978-807-3673-123.
34. SMOLÍKOVÁ, K. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004, 48 s. ISBN 80-870-0000-5.
35. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Dětství, dospělost, stáří. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-717-8308-0.
36. ŠOTTNEROVÁ, D. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2009, 253 s. ISBN 978-80-7346-096-9.
37. ŠOTTNEROVÁ, D. *Léto a podzim*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2006, 126 s. ISBN 80-7346-066-1.
38. TŘEŠTÍK, D. *Mysliť dějiny*. Praha: Paseka, 1999.
39. VLACHOVÁ, K. a B. ŘEHÁKOVÁ. *Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě*. In: Czech sociological review, volume 4, p 489- 508, 2004.

11.1 Internetové zdroje

40. [online]. [cit. 2013-04-03]. Dostupné z:
<http://www.inkluzivniskola.cz/pedagogicka-prace-s-diverzitou/multikulturni-vychova>.

41. [online]. [cit. 2013-04-03]. Dostupné z:
<http://clanky.rvp.cz/clanky/PVBA/DLOUHODOBE.html/> .
42. [online]. [cit. 2013-04-03]. Dostupné z:
<http://www.narmyslenka.cz/view.php?navezclanku=28-rijen-1918-vznik-ceskoslovenska&cisloclanku=2008100011>.
43. [online]. [cit. 2013-04-03]. Dostupné z:
<http://www.narmyslenka.cz/view.php?navezclanku=28-rijen-1918-vznik-ceskoslovenska&cisloclanku=2008100011>.

12. Seznam příloh

1. Dotazník pro rodiče - cizince
2. Významná historická výročí v Horních Počernicích
3. Liturgický kalendář
4. Projekt k výchově ke vlastenectví
5. Projekt na rozvoj multikulturní výchovy
6. Pracovní listy k projektům

1. Dotazník pro rodiče – cizince

1. Jak dlouho žijete v České republice?
 - Méně než 5 let
 - Více než 5 let
2. Jaké jste národnosti?
3. Mluvíte česky?
 - a) Doma
 - česky i rodným jazykem
 - jenom rodným jazykem
 - b) V práci
 - mluvím česky docela dobře
 - mluvím špatně česky, ale snažím se
 - rozumím, ale nemusím používat češtinu
4. Jste věřící, pokud ano, napište, jakého jste vyznání?
 - Ano
 - Ne
5. Potkáváte se s příslušníky vašeho národa v komunitě?
 - Ano
 - Ne
6. Dodržujete tradice svého národa?
 - Ano
 - Jenom některé
 - Ne
7. Znáte tradice typické pro Českou republiku?
 - Ano
 - Jenom některé
 - Ne
8. Vyměnili jste některé vaše tradice za české?
 - Ano
 - Ne

9. Znáte dobře okolí svého nynějšího bydliště (kulturní, historické památky atd.)?

- Známe velmi dobře
- Jenom některé
- Neznáme

10. Účastníte se s dětmi akcí, které pořádá škola, MČ, jiné organizace?

- Ano
- Ne

11. Jaký význam má pro vás účast na těchto akcích?

- a) Účastníme se
 - seznamování s českou společností
 - kvůli dětem
 - jiný (popiš)
- b) Neúčast
 - nemáme čas
 - nezajímá nás to
 - jiná (popiš)

12. Máte české přátele?

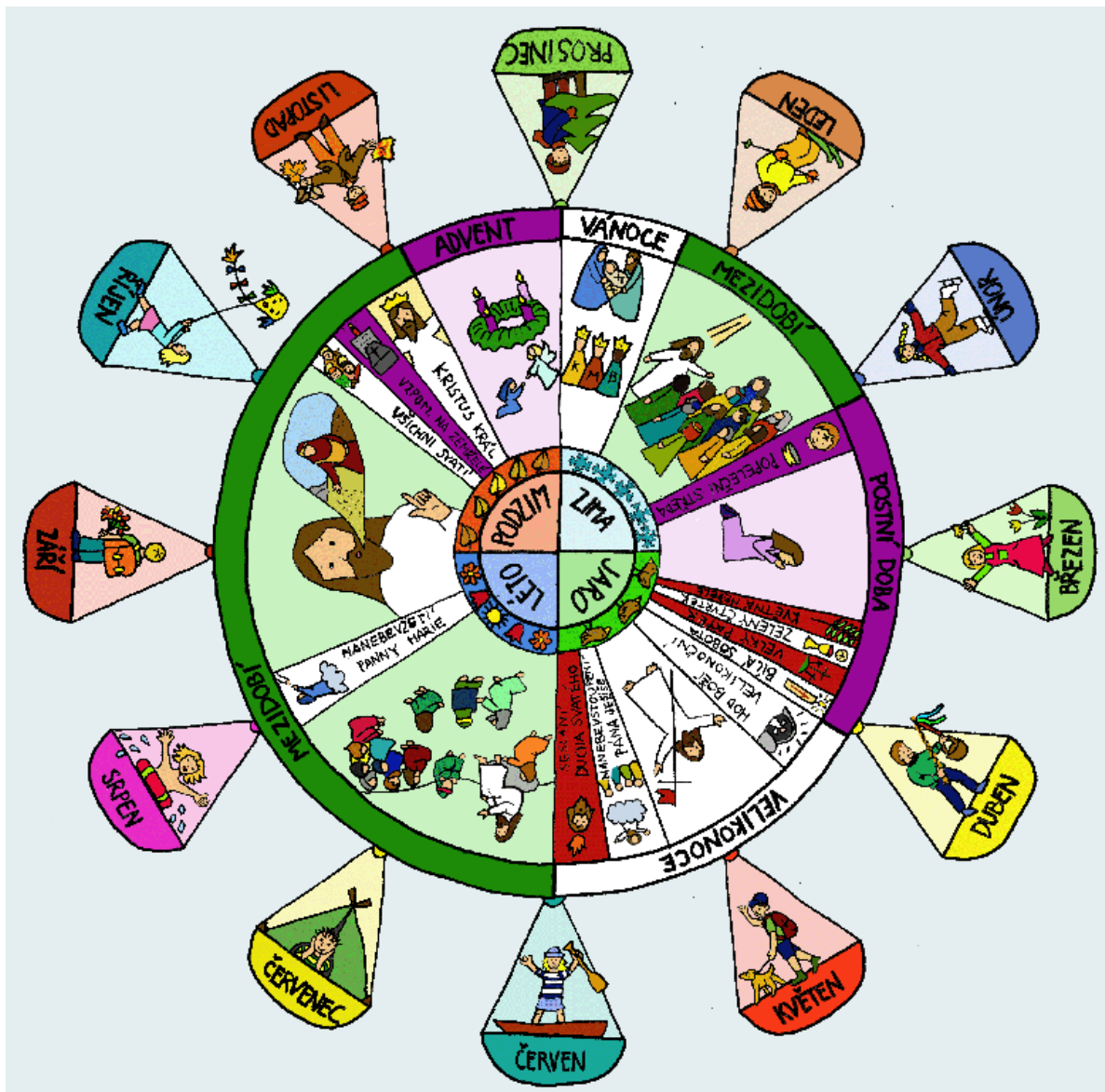
- ano
- pouze děti
- ne

2. Významná historická výročí v Horních Počernicích

- 4500 př. n. l. První osídlení – zbytky keltské chaty v oblasti „Na vinici“
- 1088 První písemná zpráva o Chvalech
- 1357 První písemná zpráva o Čertousích a Horních Počernicích – jako nadační jmění darovány Univerzitní koleji
- 1420 První písemná zpráva o Svěpravicích – zaznamenává konfiskaci Pražany a následné darování kostelu sv. Michala v Opatovicích na Novém Městě
- 1639 Třicetiletá válka – vypálení malých vsí Babic a Babiček pod Chvaly – kde se dodnes „V Babyku“ říká.
- 1652 Sjednocení obcí – Chvaly i Svěpravice se staly majetkem jezuitského řádu
- 1660 Výstavba kaple
- 1734 Přestavba původní Chvalské tvrze
- 1774 Zřízena škola v Horních Počernicích
- 1777 Postaven hřbitov
- 1787 Zřízena škola ve Chvalech
- 1790 Vybudování císařské silnice
- 1793-1794 Přestavba kostela sv. Ludmily na současnou podobu
- 1874 Provoz na první železniční koleji Praha – Lysá nad Labem
- 1878 Založen hasičský sbor Chvaly
- 1905 Založení jednoty sokolské
- 1908 Zřízen sirotčinec ev. jednoty Žižkov v bývalém mlýně na Chvalech
- 1919 Založení hudebního kroužku Lyra
- 1920 Založení sportovního klubu, kopaná
- 1923 První rozsvícená elektrická světla v Horních Počernicích
- 1924 Budování kanalizace, ordinace prvního místního lékaře
- 1936 Obec Horní Počernice povýšena na městys
- 1943 Sloučení obcí Chvaly, Svěpravice, Čertousy, Xaverov a Horní Počernice v jednu obec – Horní Počernice
- 1969 Horní Počernice se staly městem

- 1974 Přípojení Horních Počernic ku Praze
- 1991 Zahájení rozsáhlé výstavby vodovodu, plynovodu a kanalizací
- 1993 Zřízení gymnázia
- 1999 Nová cyklistická stezka Horní Počernice - Klánovice
- 2001 Rekonstrukce divadla v přírodě – Svěpravice
- 2001 Zřízení správního obvodu hlavního města
- 2003 Zahájení přestavby kina na divadlo Pohoda
- 2006 Slavnostní otevření Divadla Pohoda
- 2012 Slavnostní otevření přístavby mateřské školy Chodovická se 6 novými třídami

3. Liturgický kalendář

Advent: Adventní příběh, adventní věnec, adventní svíce, Sv. Mikuláš, Sv. Lucie, Sv. Barbora

Vánoce: Vánoční příběh, Ježíšovo narození, betlémská hvězda, vánoční koledy, Tři králové

Hromnice: Hromničky – výroba a zdobení svíček

Masopust: krátké období před začátkem postní doby, maškarní průvody, zábavy, masopustní koblíhy

Postní doba: Popeleční středa, O marnotratném synu, Křížová cesta pro děti, O rozsévači, Jonáš a obrácení Ninive, Most – příběh o usmíření, Květná neděle

Velikonoce: Týden v Jeruzalémě, Zelený čtvrtek, Jidášky, Velký pátek, Bílá sobota, Velikonoční příběh, Letnice – seslání Ducha svatého

Svátky svatých: Anežka, Alžběta, Barbora, Cyril, David, Filip, František, Gabriel, Jan, Jana, Jakub, Jiří, Kateřina, Klára, Kryštof, Lucie, Ludmila, Magdalena, Maria, Martin, Maxmilián, Metoděj, Michael, Mikuláš, Norbert, Pavel, Petr, Prokop, Štěpán, Terezie, Václav, Valentýn, Vojtěch, Zdislava

Dušičky: Dušičkové tvoření, O smrti

4. Projekt k výchově ke vlastenectví:

Název projektu – „Svatý Václav – patron české země“

Smysl projektu: oboznámit děti s jednou z nejvýznamnějších postav české historie, přiblížit jim jeho život, nejbližší rodinu (matku Drahomíru, bratra Boleslava a babičku Ludmilu).

Cíl projektu: poznávat národní historii, státní symboly

Cílová skupina: děti předškolní třídy mateřské školy (5-7 let)

Klíčové kompetence:

- 1. kompetence k učení** – má elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody i techniky, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách
- 2. kompetence k řešení problémů** – řeší problémy, na které stačí, známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování) náročnější s oporou a pomocí dospělého
- 3. komunikativní kompetence** – dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)
- 4. sociální a personální kompetence** – dětským způsobem projevuje citlivost a ohleduplnost k druhým, pomoc slabším, rozpozná nevhodné chování, vnímá nespravedlnost, ubližování, agresivitu a lhostejnost
- 5. činnostní a občanské kompetence** – má základní dětskou představu o tom, co je v souladu se základními lidskými hodnotami, a normami, i co je s nimi v rozporu a snaží se podle toho chovat

Očekávané výstupy:

- 1. Dítě a jeho tělo** – rozvíjení přirozeného pohybu, zvládat jemnou motoriku
- 2. Dítě a jeho psychika** - rozvíjení sociálních vazeb (domov, rodina, kamarádi), rozvoj slovní zásoby a komunikativních dovedností
- 3. Dítě a ten druhý** – rozvíjení sociální citlivosti, vytváření pravidel a rituálů
- 4. Dítě a společnost** - zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (kreslit, používat

barvy, modelovat, konstruovat, tvořit z papíru, tvořit a vyrábět z různých jiných materiálů, z přírodnin aj.)

5. Dítě a svět – poznávání blízkého okolí (kulturní památky)

Pomůcky:

- Výtvarné potřeby, modelovací potřeby, papíry, nůžky, tiskátka, ústřížky látek, provázky, krabičky, šátky, meč, dřevěné korále, popletené obrázky, stavebnice, obrázky dopravních prostředků, mapa ČR, státní vlajka, státní znak, stuhy atd.

Postup (jednotlivé činnosti):

- Úvodní motivace – četba Svatováclavské legendy
- Komunitní kruh – jaký byl (charakterové vlastnosti hlavních postav příběhu), hovoří ten, kdo má v ruce pečetní prsten
- Výroba svatováclavské koruny
- Taneční hra se zpěvy „Žalman“
- Stavebnice - Kde bydlel Sv. Václav, kde bydlíme my
- Hledání historických budov v našem okolí – Chvalská tvrz, Špejchar
- Didaktická hra „Podle čeho poznám rytíře“
- Výroba vlastního erbu
- Rytířské závody – slalom mezi kužely, přeskočení a podlezení překážky, proskočení obručí, chytání kroužků hozených do vzduchu na meč
- Soutěž o nejhezčí korále a vějíř pro princeznu
- Nácvič písň – Princeznička na bále
- Skupinová práce – výroba hradního strašidla – obkreslení siluety dítěte na velký arch papíru
- Víš, jak vypadá naše země? – práce s mapou, co nám tvar naší země připomíná (rybu), obkreslování šablony, složení rozstříhaného obrázku
- Porovnání symbolů: jaké symboly mají rytíři, jaké naše země?
- Vlajka – nácvič říkanky, procvičení prostorové orientace – nahoře, dole, vpravo, vlevo
- Malý znak – omalovánka, nácvič básně
- Poslech hymny

- Rozhovor, kdy se hraje hymna, kdo nosí na oblečení státní znak (sportovci, policie, vojáci atd.

Způsob zakončení projektu:

- Výstava výrobků, které děti vytvořily během projektu
- Vytvoření prezentace s fotografií vzniklých při projektu

Hodnocení projektu:

- Reflexe s dětmi
- Hodnocení nejlepších okamžiků, sestavení řebříčku aktivit, které děti nejvíc zaujaly

Poznámka: Navržená podoba projektu je pouze určitým návrhem a ukázkou jaké činnosti můžeme dětem k tomuto tématu naplánovat. Všechny navržené činnosti můžeme ještě detailně rozpracovat a doplnit o konkrétní dílčí úkoly, které budeme s dětmi plnit.

Příloha č. 5

5. Projekt na rozvoj multikulturní výchovy

Název projektu – „Cesta kolem světa“

Smysl projektu: představení odlišných kontinentů, národností, kultur, tradic a zvyků

Cíl projektu: získání poznatků o existenci ostatních kultur a národností

Cílová skupina: děti předškolní třídy mateřské školy (5-7 let)

Klíčové kompetence:

- 1. kompetence k učení** – soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje a užívá při tom jednoduchých pojmů, znaků a symbolů
- 2. kompetence k řešení problémů** – problémy řeší na základě bezprostřední zkušenosti, využívá fantazii a představivost
- 3. komunikativní kompetence** – dovede využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkává (knížky, encyklopedie, počítač, atd.)
- 4. sociální a personální kompetence** – je schopno chápat, že lidé se různí a umí být tolerantní k jejich odlišnostem a jedinečným
- 5. činnostní a občanské kompetence** – zajímá se o druhé i o to, co se kolem děje, uvědomuje si svá práva i práva druhých, chápe, že všichni lidé mají stejnou hodnotu

Očekávané výstupy:

- 1. Dítě a jeho tělo** – rozvoj fyzické a psychické zdatnosti, osvojení si praktických dovedností
- 2. Dítě a jeho psychika** - vytvoření základů pro práci s informacemi, rozvoj sebeovládání, posilování přirozených poznávacích citů
- 3. Dítě a ten druhý** – seznámení s pravidly vzájemného soužití, rozvoj kooperativních dovedností
- 4. Dítě a společnost** – rozvoj základních společenských postojů, návyků a dovedností, seznamování se světem lidí, kultury a umění
- 5. Dítě a svět** – poznávání jiných kultur, rozvoj úcty k životu

Pomůcky:

- Výtvarný materiál, modelovací materiál, mapy, atlas, encyklopedie, glóbus, nůžky, šablony, stavebnice, obrázky a pohlednice z různých oblastí světa, sportovní náčiní

Postup (jednotlivé činnosti):**1. Na návštěvě v Evropě**

- Práce s atlasem – rozhovor (jaké jsou další země v Evropě, čím jsou známé, poslech řeči vybraných národů, prohlížení obrázků
- Hudebně pohybová hra „Vlak“, stavba rozhledny – Eiffelova věž, modelovací hmota – výroba pizzy, skládání z papíru – tulipán, řazení od největšího po nejmenší – matřjoška, poslech národních pohádek, pohybové aktivity – národní sporty

2. Cesta do Afriky

- Obkreslování šablony Afriky – stříhání, lepení zvířat, které tam žijí
- Nácvik písně „Pět minut v Africe“, poslech bubnů, šamanský tanec
- Nošení břemene na hlavě, cvičíme jako africká zvířátka,
- Zdobení afrických šatů, výroba náramků a korálků
- Grafomotorické cvičení s využitím písmovnice

3. Cesta do Asie

- Tradiční oděv islámských žen – poznáš kamaráda podle očí, kdo se schoval pod deku
- Tradiční stavby – rozlišování geometrických tvarů, velká čínská zeď
- Zdobení létajícího koberce, výroba čínského vějíře, přebírání luštěnin hůlkami, výroba vietnamského klobouku
- Dramatizace mongolské pohádky „Stařeček, vlk a tygr“
- Zápasy sumo

4. Cesta do Severní Ameriky

- Pohybová hra „letadla“, indiánský běh, plížení, hod oštěpem
- Vymýšlení indiánských jmen podle lidských vlastností
- Hra s indiánským obrázkovým písmem – řazení obrázků, vymýšlení vět

- Výroba indiánské čelenky, malování obličejů, kreslení pískem na bílou plochu natřenou lepidlem

5. Cesta do Jižní Ameriky

- Výroba hispánské květiny, zdobení ponča, malování deštného pralesa
- Ochutnávání čokolády kaka, koření
- Grafomotorické cvičení - mořské vlny
- Pohybová hra – anakonda

6. Cesta do Austrálie

- Rovnováha na balanční ploše – surfujeme
- Skládání lodí z papíru, výroba bumerangu
- Představujeme australská zvířata – klokan, zajíc, lenochod atd.

7. Život mezi Eskymáky

- Prohlížení a rozhovory nad obrázkovými knihami a encyklopedií – Kdo žije na sněhu a ledu
- Stavby iglů z různých stavebnic (v zimě možnost využití sněhu)
- Mačkání papíru (sněhové koule), házení na cíl
- Lovení magnetických rybiček
- Vystřihování eskymáckého obličeje
- Návnik básně od Jiřího Žáčka „Eskymácká abeceda“, poslech písně od Jaromíra Nohavici „Grónská písnička“

Způsob zakončení projektu:

- Výstava výrobků, které děti vytvořily během projektu
- Představení národních zvyků rodinou pocházející z představované země

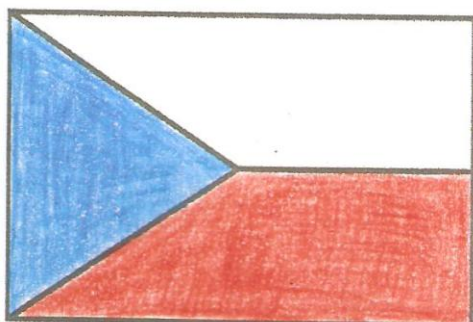
Hodnocení projektu:

- Reflexe s dětmi
- Hodnocení nejlepších okamžiků, sestavení řebříčku aktivit, které děti nejvíc zaujaly

Poznámka: Navržená podoba projektu je pouze určitým návrhem a ukázkou jaké činnosti můžeme dětem k tomuto tématu naplánovat. Všechny navržené činnosti můžeme ještě detailně rozpracovat a doplnit o konkrétní dílčí úkoly, které budeme s dětmi plnit.

Příloha č. 6

6. Pracovní listy k projektům

VLAJKA – říkanka

Českou vlajku krásnou máme,
tak se na ni podíváme.

Nahoře je vždycky bílá,
modrá bílou podepírá,
červená je v pruhu dole,
ze tří barev celé pole.

Omalovánka

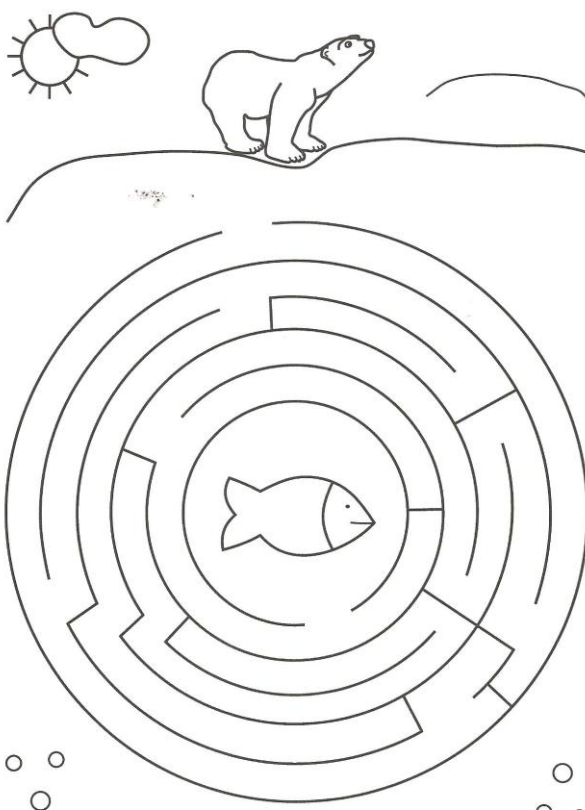

Výroba vlastního erbu

Země v pásech

Labyrint

**Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1**

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce před její obhajobou

Závěrečná práce:

Druh práce	
Název práce	
Autor práce	

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Jsem si vědom/a, že pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny dané práce lze pouze na své náklady a že úhrada nákladů za kopírování, resp. tisk jedné strany formátu A4 černobíle byla stanovena na 5 Kč.

V Praze dne

Jméno a příjmení žadatele	
Adresa trvalého bydliště	

podpis žadatele

**Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1**

**Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce
Evidenční list**

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				